

**Opgedragen aan al mijn volkskundige
leermeesters en mijn vele vrienden-
volkskundigen in Vlaanderen en elders.
Als afscheid!**

Het ossenboek

Voorwoord

Opmerkingsgeest, met open oog en luisterend oor voor volkskundige gebruiken, de werkelijkheid, sociale exponenten van onze eigen beperkte leefwereld, hebben ons in contact gebracht met een volks fenomeen, misschien eigen aan Limburg.

Het gaat hier om het vieren van "**den os**".

Ongehuwde mannen en vrouwen die de dertig jaar bereiken worden door het nabuurschap speciaal gevierd.

We vonden dit gebeuren zo typisch dat we het jaren hebben vervolgd, opgetekend, gefotografeerd en hebben getracht er de diepere oorzaken en betekenis van te ontdekken.

Jaren opzoekingen en na vier jaren intense en gerichte observaties, hebben we door getuigenissen, optekeningen, verzamelen en lectuur, gemeend deze studie te mogen schrijven.

De bedoeling is dit fenomeen van het "**os vieren**" te vrijwaren voor abnormale impulsen, vreemde invloeden, vervormingen of het verwateren van deze gezonde volkse uitdrukking van het beleven van het ongehuwd dertig jaren oud worden, zowel voor mannen als voor vrouwen. Opmerkelijk is dat zelfs gehuwden de dertigste verjaardag vieren of laten vieren, gehuwd of ongehuwd!

Voorwoord door Prof. dr. Stefaan Top
Onderzoekenheid Volkskunde aan de K. U. L .

Het Opzet

Planmatig werd deze studie aangevat met volgende indeling:

Voorwoord.

Opzet.

Planmatige uitwerking:

1. Inleiding

- a. beschrijving
- b. veldwerk van typisch Limburgs gebeuren
 - b.1. Alleen al de voorbereiding is een feest.
 - b.2. Volgende methode wordt gebruikt.
 - b.3. Situering.
 - B.4. Hoe ziet de buitenstaander dit feest?
- c. literatuuropgave of doornemen van sommige werken

2. Wat is "den os " vieren? Over de Os, het Ossenboek, de Ossenbond?

3. Sociaal en maatschappelijk milieu

4. Detaillering van dit feestvieren

- a. Uit wat bestaat deze geplogenheid?
- b. Het planten van de os en versiering omgeving
- c. Het versieren van huis en omgeving.
- d. Os of St.- Anna Schapraai?
- e. Rijm- en dichtwerk
- f. Humor en afwijkingen.

5. Hoort dit bij de charivari?

6. Taakverdeling tussen mannen en vrouwen

7. Motivatie van het gebruik. Drank of contact en?

8. Publiciteit in kranten, door aanplakbrieven of mondelinge mededelingen.

9. Financiële consequenties, prijzen en uitgaven

10. Na- Onderzoek met grafieken:

- a. Waarneembare gebeurtenissen
- b. Krantenberichten
- c. Grafieken

11. Besluiten;

12. Nagekomen berichten en bevindingen. (nota's)

Nota's 1-2-3-4-5;

13. Vragenlijst 14. Samenvattingen in Ned. Fr. E. Du.

1. Inleiding

Voorafgaande opmerkingen:

(Vroeger werd de term "ossenboek" gezegd en geschreven, zeker in het dialect en in de normale omgangstaal; met de nieuwe spelling wordt dit "OSSENBOEK", ook Ossenbond, Ossenklossers)

(De weergegeven foto's zijn begeleidende illustraties)

(De voetnoten zijn onmiddellijk na de vermelding aangegeven).

(de literatuurlijst volgt onder **I. Inleiding, c.**

Het veldwerk dat gebeurde rond hoger vermeld thema, vloeit voort uit de voorafgaandelijke studie van het wetenschappelijk onderzoek door gekende en toonaangevende wetenschappers en tracht een gefundeerde dieperliggende bevinding van het onderzoek uit te schrijven over dit onderwerp

Het doel blijft: "het bestuderen van een maatschappelijk verschijnsel".

Zij heeft wel geen pretentie volkskundig wetenschappelijk werk te leveren.

De onderzoeker beschouwt zich wel als veldwerker in de volkskunde.

a. Korte beschrijving van dit onderwerp

De oorsprong ligt meestal bij een herinnering, of aan een eerder toevallig treffen aan de toog van het stamcafé waar het initiatief van een man uitgroeit tot één toevallig comité, dat de planning opstelt:

de meiboom halen, boom sieren, boom planten, papieren rozen als bloemen maken, betonnen os ergens opzoeken en huren, feestelijkheden plannen, financiën voorzien, enz.

Op de dag of avond zelf worden de verwittigde vrienden samen geroepen, de feesteling opgehaald en samen in een café wordt er gedronken en gezongen en gebabbeld over vervlogen tijden en over de toekomst.

Voorbeelden van aankondigingen:

In een krantenartikel (H B. v. L. 21/12/94) wordt dit volksgebruik aangehaald waarbij het plaatsen van een betonnen os werd vermeld bij een ongehuwde dertigjarige, hier Christ Swennen uit Waterloo-Neeroeteren. De hele wijk wordt volgeplakt met opschriften "Kris is os"!

Het lokmiddel vernoemt: er volgt een fuif!

Dit gebruik komt nu regelmatig voor en is in de verder volgende tabel voor 5 jaren vastgelegd.

Is de fuif zogezegd als afkoop of boetedoening bedoeld voor het ongehuwd zijn?

Wie kan het zeggen?

Op de dag of avond zelf worden de verwittigde vrienden samen geroepen, de feesteling opgehaald en samen in een café wordt er gedronken en gezongen en gebabbeld over vervlogen tijden, over gemeenschappelijke herinneringen, enz.

Ook voor meisjes bestaat deze geplogenheid doch in mindere mate.

Ons verhaal stoelt dus op eigen veldwerk, rondvragen, interviews, foto's, verslagen, een videofilm uit Opglabbeek en omstreken, over deze traditie, zich verder baserend op aantekeningen uit kranten en waarnemingen te velde; dit met doel dit gebeuren vast te leggen, de evolutie na te gaan en het gebruik te bestendigen of te vrijwaren voor decadentie voor de toekomst.

Voorbeelden uit de kranten:

Zo stellen we van in den beginne vast dat deze gebeurtenissen vergelijkbaar zijn met het vieren van "**Abraham of Saartje**" de "**gouden bruiloften**" of de "**oppensioenstelling**", **het opkomende vrouwensjouwen, enz...** Het inschrijven in het "**Ossenboek**" -gebeuren, ligt in de lijn van andere beperkte vieringen, zoals feestdagen, verjaardagen, benoemingen, jubilees, verhuizingen, nieuwbouw, doopplechtigheden, huwelijken, begrafenissen, kermissen, schuttenfeesten, waar de **sociale -familiale -burenband** een voorname rol spelen en een exponent van zijn.

Het zijn volkse feesten, die elders ook wel worden gevierd, maar in Midden - Limburg, dat in hoofdzaak agrarisch gebied is, en dit soms wel een hoogtepik kan bereiken tussen dit soort volkskundige evenementen. Alle pogingen alternatieve vieringen in het buitenland te vinden, stranden tot nu toe op negatieve inlichtingen: Zweden (Göteborgs Posten, Deens dagblad, Rheinland.)

Dit onderzoek zou nog moeten gespreid over verscheidene jaren om de evolutie te kunnen waarnemen.

Ons inziens dringt de tijd en het huidig onderzoek is door omstandigheden gebaseerd op de participerende observatie, eerder dan op "**gedetailleerde**" interviews, (zie Stefaan TOP, **Het volkskundig veldwerk, Volkskunde 1980, nr. 2, p. 115-131**), omdat we voelen dat na vijftig jaren een evolutie op komst is.

Hoofdzakelijk zijn de optekeningen gebeurd tussen 1981 en 2001 met als hoogtepunt dit laatste jaar vöör de eeuwwisseling en met vergelijkende grafieken van 1988 tot 2001.

De historische en visuele gegevens lijken dit fenomeen te situeren in de na -oorlogse tijd 1945-2001..

We vinden geen gegevens in de onderzochte tijdschriften vanaf 1900 of ervoor. Wel enige analoge optekeningen die misschien aanleiding hebben gegeven en enige voorbeelden in het buitenland, vooral in Duitsland.

Volgens Van Dale's "Woordenboek der Nederlandse Taal" is de volkskundige benadering van een onderwerp, het wetenschappelijk onderzoeken van gebruiken en gewoonten, voorstellingen en tradities (materiële en geestelijke cultuur) van verschijnselen die onder het volk in de historische continuïteit levende gemeenschap worden aangetroffen....(uitg. 1977)

De historische continuïteit gaat hier maar over een periode van maximaal 50 jaren dat wij eerst summier hebben onderzocht om later dieper in te dringen in dit fenomeen. (de geschiedkundige voorbeelden uitgesloten).

Daarom hebben we getracht dit bepaald fenomeen door dit onderzoek als evenement in zijn eigen context te lokaliseren in een sociale, lokale of regionale milieu, nl. Midden - Limburg., waar volgens onze bevindingen de bekendheid haast algemeen is.

Diverse heuristische methoden werden onderzocht eer dat met een grondige studie is aangevangen.

Reeds in 1935 deed Van Gennep Arnold, volgende uitspraak:

"(Il faut avoir la patience d' appliquer aux phénomènes sociaux la méthode qui,(...) a jeté dans l'oubli les formules générales prématurées et recommencé l'édification de théories nouvelles sur les fondations nouvelles...)" (Van Gennep Arnold, Le folklore en Flandres.. T.1; 1935, p.9)

(Ik bewonder nog altijd "Van Genneps' werkmethode bij het verzamelen van gegevens en in het voorwoord dat hij schreef bij zijn "**Le Folklore de la Flandre...**" (1935) wat wij in de onderzoeksmethode hebben willen toepassen, doch met te weinig respons.)

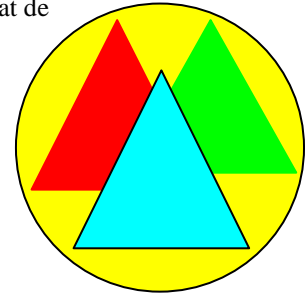
(Er werden heel veel brieven verstuurd voor onderzoek en navraag, echter zonder veel positief gevolg).

We hebben getracht deze studie diachronisch en synchronisch te benaderen volgens de opvattingen van dr. Jos Schrijnen en Stefaan Top. (Schrijnen, 1930, **Nederlandse Volkskunde**, 1930 en Top 1977, **zie literatuurlijst**). Volgens S. Top moet de veldwerker met de zegspersoon, die ondervraagd wordt, samen werken en denken om de vragenlijst, langswaar men onderzoekt, gezamenlijk samen te stellen.

Hiermee volgt hij de socioloog **Comte August (Franse socioloog, grondlegger van het positivisme en de sociologie, 1798-1857)**, die volgens Norbert Elias (**Wat is sociologie**, 1970) meent dat de mens geen begin is; wel is hij een schakel in zijn gemeenschap, die iets voortzet!

Dit hebben we zo goed mogelijk voor ogen gehouden bij onze opzoekingen om de menselijke factor te ontwaren.

Om het geheel leesbaar en verstaanbaar te maken hebben wij termen als semantiek, heuristiek, paradigma en semiotiek, zoveel mogelijk omzeild.

Onze eigen onderzoeksmethode is gebaseerd als volgt:

De **bronzen driehoek (rood)** omvat als basis het genoteerde fenomeen, de zijbenen worden bepaald door de aard van de ondervrager en de ondervraagde;

De **zilveren driehoek (groen)** wijst meer op het fenomeen "Os", geflankeerd door de benen die de handelingen van de feestgroep onderzoekt en verder het programma van de feesten, hoofdzakelijk het drinkgelag.

De **gouden driehoek (blauw)** is volgens Stefaan Top, (**zie literatuurlijst**) een constructie van de creatieve mens, dat zich uit door een medium en in een bepaalde context.

(zie: Volkskunde 1988/ nr. 3, S. TOP, Volkskunde in beweging, p. 189- 202).

De gehele opbouw is **omcirkeld (geel)** om het onderwerp te beperken tot eigenlijke feiten, zowel naar binnen als naar buiten.

Het fenomeen van het Ossenboek, lijkt op het eerste zicht enkel in Midden- en Oostlimburg voor te doen, alhoewel dat er voorzichtige stemmen opgaan om internationale inducties als omlijsting te onderzoeken die kunnen vermoed worden, invloeden te hebben gehad in dit fenomeen van het vieren van de "OS".

We denken hier in het bijzonder aan Duitsland en Nederland maar zullen dit verder onderzoeken in de loop van deze studie.

b. Veldwerk van een typisch Limburgs gebeuren.

Wat viel ons op?

Voorals in Oplabbeek en Meeuwen maar ook in andere dorpen in Midden- en Oost-Limburg leeft een traditie, die o.i. nog altijd aan uitbreiding toe is. (**Oplabbeek, omdat het voor ons bereikbaar was en dit evenement er dikwijls voorkwam, maar Meeuwen, Maasmechelen, e.a. doen niet onder.**)

Nergens ontmoeten we dit feest in Europa behalve in Limburg, in Duitse en in Zweedse kranten, (**Göteborgs Posten**) waar foto's van dertigjarigen worden verspreid. En waar ook de aandacht en de nadruk wordt gelegd door de uitdrukking: "**een nieuwe voordeur krijgen**", wat voor al decennia voorkomt. (als het voorste getal wijzigt)

In het Rheinland kent men deze viering ook maar is de "os" vervangen door een ander gebruik van "**het vegen**". (**zie nota 1. Pag.28**). Elders door het kuisen van de kruik van de kerkdeur!

In "Folklore of Britain" konden we een schuchtere aanzet noteren.

Wat vooral opviel:

Voor 30-jarige vrijgezellen (man of vrouw) wordt een "**levensgrote betonnen os**" voor de voordeur geplaatst, gevolgd door een passende feestviering; feest, dat door vrienden en burenen wekenlang op voorhand wordt beraamd en voorbereid.

Met de nodige leute en drank wordt de "**os**" in een traditionele optocht ter plaatse gebracht, terwijl huis en toegangsweg versierd worden, wat aanleiding geeft tot een enorm buurtfeest, waarbij de **ossenklosser** in het (fictief) **ossenboek** wordt ingeschreven of in de "**Ossenbond**" **opgenomen** en, ... met de hoop dat hij die "os" wordt, trakteert en dit feest ook bekostigt!

(De meest gehuurde of vertoeft ergens in Meeuwen, maar ook aan de Maaskant (Kinrooi ?) is er eentje, moeilijk te situeren vermits hij altijd benomen is en de verdiensten hiervoor geheim blijven).

Veldwerk

Kaart van Limburg met de samengevoegde grote gemeenten.

Meest voorkomende optekeningen voor vier jaren:

(kaart met aanduidingen. Momentopname)

De kaart is verre van volledig, voortgaande op de verzamelde berichten.
Zie verder de grafieken onder nr. 10.

We hebben dan "de visu" kunnen vaststellen dat een ganse wijk op stelten staat:
Het wordt daar soms tot erg gevierd (vooral in Oplabbeek) dat er in de jeugdraad een speciale werkgroep opgericht werd die "Ossenklossers" werd gedoopt en speciaal tot doel heeft, te zorgen dat deze traditie in het carnavalgebeuren, zijn plaats houdt en zo dit gebruik behouden blijft. (Oplabbeek, 1980) Maar de laatste berichten vermeldt het ter ziele gaan van deze "carnavalgroep". (2001)
Sedert 1981 onderzoeken we dit fenomeen en menen dat nu in 2002 een voorlopig tussenbesluit kunnen trekken. Wel lezen we dat in Oplabbeek de jeugdcarnavalgroep dit voorval hekelde in een carnavalgroep "de Osseklossers". (H.B.v.L., van 10/12/1985).

Voorlopige spreidingsterrein.

Het aantal gevallen waar wij wel of niet aanwezig waren de laatste jaren zijn:
Dit voor de jaren onderzoek van 1981 tot en met 2000.
Oplabbeek, 30/11/1950, 20/1/1981, 17/8/1982, 10/12/1985, 10/5/1984. Wijshagen, 1/1/1981.
Meeuwen, 5/1/1981. Wijshagen, 1/1/1981. Genk, 29/5/1991. Neeroeteren, 13/6/1991.
Hoeselt, 18/6/1997. Meeuwen, 10/1/1998.
Maar ook in Neerpelt, Overpelt, Maaseik, Neeroeteren, Neerglabbeek, Molenbeersel en Gerdingen, Elen, Mopertingen, Ham, As, Lanklaar -Gellik, Maaseik- Elen, Neeroeteren (13/6/91), Neerglabbeek, Mechelen-Maas, Louwel, Genk- Kolderbos, Zolder -Viversel, Hasselt, Tongeren, Vlijtingen -Riemst, en Vliermaalroot zijn ons vieringen bekend.
Andere gevallen zijn ons ook bekend in Elen, Aldeneik, Riemst, Lanaken, Tongerlo en Millen, Landen, enz., (brief Sylvester Colson)

Onze zegsman Sylvester Colson uit Elen vergaarde een aanplakbrief in Walshoutem (Landen) van de "Fou" , de K. L. J. leider, wiens echte naam Triffaux zou zijn. (?) (2000)

Het spreekt vanzelf dat dit geen algemene lijst is vermits wij niet overal konden aanwezig zijn, gezien het een plaatselijk gebeuren is en in beperkte kring. (verder geven we een overzichtsstatistiek voor 1998-1999-2000-2001).

(We geven hoger een kaartje van Limburg met de aanduiding van de ons gemelde vieringen, echter onvolledig).

Bestaat er een langzame evolutie van stijging, waarop normaal een langzame afbouw zal gebeuren.

De vieringen die wij zelf meemaakten of waarover wij verslag kregen, staan verder vermeld.

Bijkomend noteerden wij enige vieringen te: Waterloo bij Neeroeteren, Kolderbos Genk, Opglabbeek, Neerglabbeek, Bocholt, Louwel, Opoeteren, Herkenbosch (NL), Elsloo, (NL), Riemst, Sichem , Landen en verder een reeks dagbladartikels, enz.

In de krantenberichten is niet altijd aangegeven waar dit feest plaats vindt, zodat de plaats van viering niet meer kan nagegaan worden, wat statistisch van belang kon zijn.

Gelukkig vermelden sommigen een telefoonnummer, (een enkele maal een website adres, of een fax) zodat we terdege konden informeren. (of geen contact kregen).

b.1. Alleen al de voorbereiding is voor deze gemeenschap al een feest!

Welke verklaring we aan dit verschijnsel kunnen geven dat zeker gegroeid is in een bepaalde levensfase, maar waarbij het ontstaan, zeker een raadsel zal blijven, hebben we tot nu toe niet kunnen ontdekken.

De manier waarop bepaalde personen uit een gemeenschap in hun dagelijks leven gevoel hebben voor zulke viering, ligt in de geheimzinnigheid van hun sociale cultuur, beleefd in het dagelijkse leven.

Het is een speciale vorm van uiting van de cultuurgemeenschap uitgedrukt door dit maatschappelijk verschijnsel.

Het blijft volgens ons, een multidisciplinaire samensmelting van diverse disciplines zoals antropologie, psychologie en levensuitdrukkingen, of "**rites de passage**".

Deze volksfeesten zijn immers kanalen langs waar groepen functioneren binnen een communicatieproces, zonder hetwelk onze samenleving niet zou bestaan. (A.K.L. Thijs, *Volkskunde 2000/2*, p 81).

Het is zeker een speciale passage in de levenscyclus.

Het onderzoek liep dus over vele jaren. Maar in 1998 hebben wij trachten systematisch veldonderzoek te doen in de bewuste streek. Om in 2001 dit onderzoek voorlopig te besluiten.

Onze eerste vraag was, hoe lang dit gebruik reeds gekend is?

Met Renaat van der Linden (1918-1999) vragen we ons af hoelang een volkskundig gebruik moet bestaan om volwaardig als een traditie beschouwd te worden.)

Na alle opzoekingen is dit gebruik van "**den os te vieren**" na 1950 plots verschenen zonder aanwijsbare oorzaken.

Wel vonden we enige verwijzingen in de XIXde eeuw.

b. 2. Volgende methode werd beoefend:

Verzameling van alle gegevens. (binnenlands zowel als buitenland)

Volkskundige Instituten werden aangeschreven. (Amsterdam en Bonn, Leuven en Venlo) (zie adressen achteraan.)

Diverse zegspersonen werden aangesproken (verschillende).

Krantenberichten genoteerd. (1998-1999-2000). (zie tabel)

Langs verschillende heemkundige kringen inlichtingen ingewonnen:

Archivalische opzoekingen gedaan:

Een schriftelijke rondvraag langs het heemkunde blad "De Sleutel" voor Elen en een vragenlijst langs de "Vriendenkring van VL. Gepensioneerden Genk, leverden maar weinig respons.

Helaas ook langs het Meertensinstituut in Amsterdam, dat verstek liet gaan.

Maar het Landschaftsverband in Bonn (dr. Aloïs Döring) melde ons positieve gegevens. (zie bestand 1)

Andere correspondenten werden op dezelfde wijze aangesproken met weinig respons.

Toch dank aan René Raets, Kinrooi, Bertrands, Land van Ham, Vriendenkring VI. gepensioneerden Genk, Geschied- en Heemkundekring, Elen, Jean Maenen, Lanaken, Sylvester Colson uit Elen en v.a., waardoor we toch een summier overzicht hebben gekregen over de verspreiding van dit volksgebruik. Tenslotte kregen we van **dr. Alois Döring van het Landschaftsverband Rheinland uit Bonn** een zeer interessante bijdrage. (zie nota 1).

We vermelden ook **Hilde Schoefs en dr. Mark Jacobs van het V.V.C.** die ons met raad en daad bijstonden en een uitzonderlijke hulp boden..

b. 3. Situering.

Uit plaatselijke opzoekingen, krantenberichten en waarnemingen, gestaafd door foto's, blijkt dat dit gebruik zich gevestigd heeft aan weerszijden van de Maas, namelijk de regio van Pelt, Maaseik tot Wijchmaal en zo in de richting van Riemst. Maar in Nederlands Limburg aansluitend met ons Limburg, hebben we dit tussen Roermond en Sittard ook opgemerkt. De resultaten van dit onderzoek hebben ons toch een andere visie opgeleverd dan de originele vermeende spreiding van dit fenomeen. Waar we meenden dat dit gebruik zich hoofdzakelijk situeerde in Midden - Limburg, ligt het hoogtepunt meer gespreid over Oost-Limburg (langs de Maas) met veel uitschieters in Midden - Limburg.

Merkwaardig is de verscheidenheid van opvatting, versiering, met papieren bloemen getooide dennen -of berkenbomen, vlaggenmasten, de fameuze betonnen os en de dichterlijke ontboezemingen in de verschillende feestopschriften.

Waarom dit juist in deze streek voorkomt, is voornamelijk niet vast te stellen of te verklaren. En is misschien overgewaaid van de rechteroever over de Maas (Nederlands Limburg)? Of zouden de bronnen toch overgewaaid uit het Rheinland, waar volkse vieringen altijd **IN** zijn. (Zie carnavalvieringen, meiboom -plantingen, torenhanen plaatsen, ook het vieren van dertigjarigen., enz.)

Foto's:

Samengevat geven we hier de opgemerkte aankondigingen voor Limburg. (de vervormde kop, de ezel, de betonnen os, en de houten voorstelling.

b. 4. Hoe ziet de buitenstaander dit feest,

De mannen zorgen wel dat ze op tijd een “**den**” gaan kappen (het mag ook een berk zijn) die dan met veel leute wordt aangevoerd, gesierd en geplant, zonder de aandacht te wekken van de gevierde.. (hierover bestaat er een videofilm voor Opglabbeek).

Als alles in kannen en kruiken is, begint het grote feest.

(foto kappen en vervoeren van boom)

Die dag verzamelen zich al de burens en bekenden om de gevierde te feliciteren, om hem zagezeggd in het (fictieve) **OSSENBOEK** in te schrijven.

Dit gebeurt dikwijls door een kleine optocht te organiseren, waar klein en groot met enthousiasme aan deelneemt met soms een deel van de plaatselijke fanfare die de optocht begeleidt.

Meestal zal de leider of organisator een puntige toespraak houden met snedige uitspraken en rare opmerkingen en krijgt hij soms een gepast antwoord van de gevierde.

Het verleden van de gevierde wordt uitgedroefd en in de nodige vorm gegoten in de toespraken of op de plakkaats.

De gevierde “**os**” moet alle lof en kritiek over zich heen laten gaan, - goedschiks -kwaadschiks-, en het hoort bij deze traditie dat hij heel het gezelschap uitnodigt in een door hem aangewezen lokaal op een fuifavond, waarbij het bier en andere drank rijkelijk vloeien.

Ook bestaat het gebruik aan de gevierde een briefomslag met geld te overhandigen als tussenkomst in de kosten. Of toepasselijke geschenken!

Zeer zelden wordt ook de overheid betrokken bij de viering, die uiteraard dikwijls in de vroege uurtjes eindigt. (Opplabbeek, 17/8/1982).

De algehele kosten worden redelijk verdeeld maar dikwijls blijft men toch nog met een kater zitten.

Menige "os" is zo dan toch aan een lief geraakt tot vreugd of afkeuring van zijn bekenden.

Wij weten dat dan op het huwelijk van zulke "os" een levende ezel cadeau werd gegeven aan de trouwers. (Meeuwen)

(Rond de ezel zegt Bart Mesotten dat er de verschillende spreuken zijn rond de ezel: "Van den os op de ezel springen", de beduiding heeft van niet-systematisch te werk te gaan, geen voet bij stuk houden. De os is het dier waarmee men ploegt, de ezel dient om te trekken. Want te herleiden op: "af dalen van het hoger niveau naar het lagere...", dus achteruitgaan, wat een depreciatie is van de ongehuwde staat naar de gehuwde...

(Mesotten Bart, Etymologisch woordenboek, Deel I en II, 2000, p.395)

Op een andere plaats werd op het trouwfeest een vette haan losgelaten tot jolijt van heel het gezelschap.

Of wordt ook wel ketelmuziek gegeven, wat politionele gevolgen krijgt!.

De laatste tijd worden handgemaakte of gedrukte aanplakbrieven aan verkeerspalen geplakt, wat de politie dan weer niet plezant vindt.

Dit vanwege het toeplakken van verkeersborden of overdaad aan lawaai. (Hoeselt, gemeenteraad van 16/6/6 en Maaseik, gemeenteraad van 18/6/1997).

In alle gevallen bestaat deze traditie nu al meer dan een vijftigtal jaren en neemt ze volgens de tabellen en grafieken, met de dag uitbreiding.

Aan de volkskundige dit fenomeen te noteren en met alle bijzonderheden na degelijke ondervragingen op te tekenen, dit voornamelijk voor al de teksten en geplogenheden rond dit gebeuren..

Ook op te merken dat wij er eigenlijk weinig weet van hebben dat ook meisjes worden gevierd. (Hangt dit samen met het onthullen van hun ouderdom ?)

Hier zal een zekere bescheidenheid wel de overhand hebben gekregen.

c. Literaturopgave.

De volgende werken werden geconsulteerd:

Aspecten van het volksleven in Europa: Liefde en Huwelijk, Tentoonstellingcatalogus Musée de la Vie Wallonne, Liège, 1975.

Arens H.: Aspecten van het gemeenschapsleven. L.U.C. 1977-1978.

Bach A. en De Backer, zie P.U.C. lessenreeks, 1977-1978.

Bausinger H. Die Socialisierung der Volkskunde, Volkskunde als soziale Wissenschaft, P.U.C. 1977.

Beauvoir, Simone, de, - Wij vrouwen-, Kritik 1993..

Boersma R. :P.U.C. 1977.

Cafmeyer M. Van doop tot uitvaart: een kijk op het volksleven in het noordoosten

De Bo,-Westvlaams Idioticum, 1892, herdruk 2000.

Colson Sylvester Elen, -Brief van 20/11/1999.

Dekker Tom, Roodenburg Herman en Rooijackers Gerard,-Volkscultuur, Sun,2000.

Diverse lezersbrieven in het. Belang van Limburg..

Faure Paul, -La vie quotidienne en Crète au temps de Monos, Paris Hachette, 1973. Baarn 1987.

Frère Jules,-Limburgse Volkskunde,- D 3. p.25, 38.

Frijhoff W.Th.M.,-Volkskunde en cultuurwetenschap, -K.N.A.W. 1997

Jager J.L. de, Mozaïk: allerlei op 't gebied van taalkunde, geschiedenis, volkseigenaardigheden, feesten, gebruiken, bijgeloof, enz. Groningen 1898.

Hopkin David,-La Sainte Caherine, culture festive dans l' entreprose. Glasgow, 2001.

Jacobs Mark -Charivari en volksgerichten in "Ons Heem", 1987/6/p. 190-204.

Jamar H., Folklore, Limburg, 1953, p.295-308.

Kaufmann Jen Claude;-La Femme seule et le Prince charmant. Paris, 1999.

Kruizinga J.H.- Levende folklore,-1953.

Langohr Jozef,-Va gen weech bes a ge graaf? 1965.

Mesotten Bart,- Rondneuzen in woorden, deel 2, 387 en vo.

Montequieu,-L'Esprit des Lois, (1689-1755). (Ch. Secondat)

Rasch J.-Ons Volk,- een Nederlandse Volkskunde. 1932

Roeck Alfons, De "Ideologie" van de Volkskunde. P.U.C. 1976-77.
 Rooijackers Gerard,-Volkskunde, rituelen... Utrecht 2001, p.20
 Roukens Winand, Limburg, D.1., 1941.
 Simon Michael.- Jahrbuch für Volkskunde, 1998, Neue Folge 21, p.157-177.
 Schrijnen Jos, dr -Nederlandse Volkskunde,-1930.
 Tyber E. Leona, De psychologische test; 1965.
 Thewissen H.: De belangstelling voor de volkscultuur in Limburg -Oost, L.U.C. 1982.
 Top Stefaan, P.U.C. Postuniversitair Onderwijs, Diepenbeek, 1980.
 P.U.C.: Aspecten van de religieuze volkskunde, 1984-1985.
 P.U.C.: Welke wetenschappelijke methodes gebruikt de volkskunde nu?
 Lezing op 13/11/1982.
 P.U.C.: Volkskunde en wat er momenteel van verwacht wordt: synthese, 1983.
 Peeters K.C.- Eigen Aard, 1946.
 Pinon Roger,- Bulletin du musée de la vie Wallonne, jrg.73, nr. 217-22'; p.117-128.(1995-1996)
 Van Dale, -Groot Woordenboek der Nederlandse Taal, -1995.
 Reader 's Digest.- Folklore, Myths and Legends of Britain,-1977, p.57.
 Van Haver J,- Wat is Volkskunde? P.U.C.1976-77.
 Van de Ven D.J., -Vrijen en trouwen op ' boerenland. Amlsterdam, 1928.
 Van der Laan K.- Nederlandsche spreekwoorden, spreuken en zegswijzen, 1978.
 van der Linden en Gerard Simons, -Vrolijke doodsbrieven vol humor en gal, OVS, 1965, nr.2 p. 34-108.
 van der Linden Renaat- Open Universiteit; 1973-1974 (Bokrijk)
 Van Gennep Arnold,- Le Folklore....., 1935.
 Vannoppen H., -Charivari in Midden Brabant, Ons Heem, 1987/6, p. 204-216 en volgende).
 Vinck Victot, -Vakboek voor runds- en varkensbeenhouders,-Gent 1948.
 Videofilm Oplabbeek, Rik Vliegen, 9 april 1983.
 Diverse kranten: Lux. (Luxemburger Wort) Het Belang van Limburg, de Standaard, enz.

In de literatuur herinnerden wij ons enige gegevens: bvb. De stem van Suid-Afrika, van Langenhoven en De Villiers, :” **deur ons verlate vlaktes, met die kreun van ossewa...**

In Luxemburg wijzen we op het feest van “de Os”, Art on cows, **Luxemburg vachement belle**, das liebe Vieh, dat van 10 april tot 1 september, doorgaat in de hoofdstad, een waar tientallen ossen (koeien) het beeld van de stad moeten verfraaien. (Luxemburger Wort van, 10 april 2001).

2. Wat is "den os" vieren

"Den Os" vieren is eigenlijk een “rite de passage of overgang” waarbij een gedeelte van iemands jeugd wordt afgesloten.

Men heeft zijn jeugd achter de rug met alle tribulaties van groeien, studeren, beroep kiezen en werken. Men bekleedt een bepaalde trap in de maatschappij, heeft dikwijls geen tijd of middelen gehad om na te denken over het verdere leven; men berust in het gezelschap van enige vrienden en men wacht. Men leeft dag voor dag! Door enige vrienden, ongehuwden of gehuwden, wordt de aandacht getrokken om het ongehuwd zijn en dertig

jaar worden van hun makker en ze spannen zich in om dit duchtig te vieren. Dat de vriendschap, de kennis, en het te verwachten plezier van de viering een zekere motivatie lijkt, is duidelijk.

Immers, het jonkmansleven van bepaalde groep in een wijk, zoekt gelegenheid om samen te komen en er eens duchtig van te genieten. Dit eindigt meestal in een drankgelag, waarvan gebruikt wordt gemaakt van allerhande factoren om zich te vermaken. Het opzoeken van bepaalde voorvallen uit het leven van de gevierde, mogelijk

uit te halen fratsen, het genoeg van door drank in verhelderde toestand zich goed te voelen, en de mogelijkheid om een meisje of jongen te vinden voor de gevierde, zijn allerlei ondergrondse achtergronden, die moeten leiden tot een gezellig feest.

De organisatie wordt zoveel mogelijk geheim gehouden voor de gegadigde en het feit heimelijk hierover te vergaderen met een goede pint, lokt de vriendenkring aan.

Volgens een verder opgegeven plan krijgen de jongens en de meisjes hun bepaalde opdrachten uit te voeren die samen met de nodige drank worden gepland, uitgevoerd en gerapporteerd.

Het is een exponent van de maatschappij tot heden en we vermoeden dat met de secularisatie en het verstedelijken van onze maatschappij zulke feesten zelden worden en ooit volledig wegvallen of naar een andere vorm evalueren..

3. Sociaal -en maatschappelijk milieu.

Deze viering die hoofdzakelijk voorkomt in het landelijk milieu en in de arbeidersmiddens is typisch volks. Zelden ziet men de burgerij of hogere standen deelnemen aan dit volkse gebruik.

Het komt telkens voor in de landbouwgebieden, niet in stedelijke culturen.

Bestaat er een cultuurbarrière tussen arbeid -en landbouwmilieu en de burgerij? (**H.Bausinger**, Die Soziologisierung der Volkskunde, Volkskunde als soziale Wissenschaft, P.U.C.1977).

Volgens dr. **K.C.Peeters**, (Eigen aard, 1946) is de taak van de volkskunde, door studie van de volksoverleveringen door te dringen tot de kennis van de eigen aard van een volk. (p.14)

(Agrarische Fruchtbareitsrite, dixit **Michael Simon**, p.157-177, Jahrbuch für Volkskunde, nr.21)

A.Roeck, J.Theuwissen, (zie literatuuropgave,1982, p.15) spreken dat dit meestal gebeurt in de agrarische wereld. Zo spreken zij van "meisjes die hun kans laten voorbijgaan en vergeleken worden met "dat ze opschieten van zaad" in navolging van gewassen die men laat staan om zaad te winnen.

Volgens **Eleonora Tyler** (De psychologische test, Oregon,1965) ligt een percentage vast voor het onderzoek van mensen met gelijke sociale status: zij geeft een verhouding van 43% van half - geschoolden en 12% van de laagste beroepsklasse.

Voor het Rheinland geeft **Michael Simon** (Jahrbuch für Volkskunde; Neue Forge 21, p.157-177), een verhouding van 1 vrouw op 7 mannen, wat de viering van de 30 jarigen betreft.

Misschien zal met deze onderliggende wetenschap, ons onderzoek leiden tot de diepere kennis van de herkomst en de beginmotivatie of oorsprong van dit evenement.

Martine Segalen vermeldt in haar boek: (Amours et mariage de l'ancienne France, 1981, p233-264),: "la place du célibataire est toujours secondaire, dans la société paysanne."

De laatste jaren van ons onderzoek, greep deze viering meer en veelvuldiger plaats; dit volgens de vergaarde fotografische oogst, de mededelingen in de krant en de waarnemingen langs onze wegen. Misschien is ook dit een gevolg van de ruchtbaarheid die pers er aan geeft.

(Hilde Schoefs meldt: T.V.1, 20/7/2000, over de berichtgeving van de traditie van "den os" te vieren voor ongehuwde 30 jarigen.(met foto os). Tevens het vrijgezellenconvent te Ecaussines waar vrijgezellen één dag in het huwelijk kunnen treden. (17/7/2000)

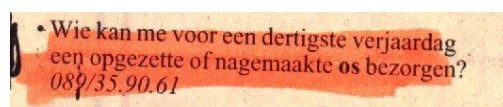
In den beginne werd sporadisch zulke viering met zelfgeschreven briefjes aangekondigd (1960-80), of door mondelinge mededelingen; later verschenen aanplakbrieven op palen en verkeersborden (1980-1999).

Tenslotte evolueerden deze naar aankondigingen op een plakkaat met foto en tekst: bvb.

JOS IS OS.

Sedert 1995 werd het een algemeen gebruik in de plaatselijke krant (B.v.Limburg) een gewone tekst of tekst met foto te publiceren.

Niet zeldzaam is de bekendmaking van de vraag naar viering, maar zeldzamer de aanvraag om een betonnen "os" te vinden.

-Voor Jo Gazet (B.v.L. 30/8/98) uit Lanaken wordt kond gedaan dat hij dertig jaar wordt!

- Wie schrijft hem een kaartje?

-Wie kan mij een opgezette os bezorgen ? (H.B.v.L. 4/11/98)

Bij ons weten zijn er niet zoveel gegoten ossen: Meeuwen, Opglabbeek,! (de meeste bezitters of ontleeners hoeden zich voor de belastinginspecteur).

Ook het vermelden waard zijn de uitleenbare houten ossen. (zie ook de ooevaar bij geboorte, de zetel bij pensioen, enz)

Psychologisch is deze ossenviering misschien onder te brengen in het heimelijk werven naar een vrouw of man, waar de gevierde om een of andere reden niet de mogelijkheid heeft deze te verwerven; en blijft hem anders misschien alleen een huwelijksbericht in de krant over! Of een huwelijksbureau!

Er is nog altijd , volgens de statistieken, een tekort aan mannen!

Uit de bijgevoegde documentatie en de verzamelde archieven, blijkt dat de hoop een vrouw te werven als ondertoon dikwijls waarneembaar is. Hier volgen enige staaltjes:

“Nog steeds vrij “, “wees lief en bel die os”, “droomt van badkamermeisjes”, “Dames!!! Geïnteresseerd”, “Dames, zin in een uitdaging”, “Meisjes in het hele land”, “Kusjes van drie meiden”, “Geïnteresseerd?”, “of had je er toch graag ’n lief bij “, enz. (zie Bijlage 1 voor de Rheinlandse termen en onder Charivari)

1998: Dames!!! Geïnteresseerd??? Voor felicitaties en/of medeleven- Vandaag is het de laatste dag van van het eerste deel van je leven.-

**1999: Meisjes in het hele land,
Lees aandachtig deze krant,
Gooi nu alle remmen los,
Want Eddy is nu OS.
Waar wij nu nog van dromen,
Dat hij van straat zal komen,
Laat ons bidden allen samen,
Verlos van die oude. AMEN.(Eddy)**

**Erwin,
is os en Fozzie ook,
Zijn ossekloten
Zaten als gegoten,
Maar de geluksvogel,
heeft hij nog niet geschoten! (Erwin)**

**30 jaar, goed uitziend en sportief,
Wanneer vind ik eindelijk een lief ? (Fozzie)**

**Waarom kijkt ge zo bedrukt?
Het is je goed gelukt!
30 jaar en nog steeds vrij?
Of had je er toch graag ’n lief bij ? (Edwin)**

2000: De vrouwen zijn de klos.- Proficiat voor de nieuwe voordeur. -Nog steeds vrij, Leike. -Help hem en bel voor een afspraak.

**Gezocht
Mannelijke vrijgezellen,
Voor 30 jarige schone. (Dorthy)**

**Hilde is 30 jaar
En nog vrijgezellin (Hilde)**

**En nu nog een vrouw
in zijn nieuwe huis. (Francis)**

Hiermee is voldoende bewezen dat in de achtergrond het werven naar vrouw (of man) onderhuids verborgen ligt.

In Groot-Britanje vonden we in Reader's Digest "Folklore...,-1977. p.57 " een verwijzing naar ongehuwde meisjes die op 20 januari een speciale cake bakken ter ere van de toekomstige echtgenoot ...

Op St.Thomas (20 oktober) bidden ongehuwde meisjes:

**“Good St Thomas, do me right,
send me my true love this night” !**

De intensiteit waarmee heel de organisatie plaats vindt, getuigt van een echt meeleven, duidt op een gemis en tekort aan mogelijkheden tot vermaak en ontspanning en lijkt het een uitdrukking van de behoefte en het verlangen naar een meer geleefd volks gemeenschapsgevoel.

We zijn natuurlijk hiermee ver verwijderd van theorieën als: “**van tijd en mode, van nijld en noden, streek en strekkingen...**” (Renaat. van der Linden, -Vrolijke doodsbrieven vol humor en gal, -O.V.Z., nr.2, p. 34-108)

H. Arens (Aspecten van het gemeenschapsleven, L.U.C. 1977-1978) meent dat volkskunde de bestudering is van de traditionele gemeenschapscultuur.

De sociologie daar tegenoverstaande is de wetenschap van het menselijk leven in groepsverband: dus een innige verstrengeling van meerdere wetenschappelijke disciplines, wat het idee Volkskunde benadert !.

4. Detaillering van het feest.

a./ Uit wat bestaat deze geplogenheid ?

*Als men als man of vrouw op dertig jaren ongehuwd is gebleven, wordt door attente burens samen gespannen om de “jarige” duchtig te vieren, dit enkel met de hoop op een mogelijke traktatie. (?)

Het fenomeen “**drinken**” blijft meestal nog altijd een aanleiding tot volkse feesten.

Dit vanwege het drinkplezier of de gezelligheid ?

Men kan dit bij allerhande geplogenheden bestatigen, zoals op bruiloften, pensionering, benoemingen, aanstelling als gemeenteraadslid; inhuizing, geboorten, huwelijken ,enz...

Er wordt stiekem een comité gevormd dat allerhande festiviteiten plant, meestal buiten de weet van de betrokkene .

Het initiatief wordt genomen door een kennis, die dit gebruik kent en de organiserende kracht wordt, en soms niet alleen voor dit geval. (ook voor bruiloften, pensionering enz.)

Hij spreekt burens en vrienden aan en werkt zijn plan verder uit mits rekening te houden met de suggesties van anderen, die dit ook reeds hebben meegemaakt.

Meestal heeft de organisator ook een grote aanhang in zijn dorp.

(De cafébaas is ook niet zelden de aanstoker, hij weet wel waarom! Commercie?)

Wij zanten verder voor u nog enige vaststellingen:

(Uitzonderlijk vernamen we langs Sylvester Colson een gebruik, volgen Reinhilde Giacomi (Elen) dat bij een oorspronkelijke os, een klein beeldje werd geplaatst met een brandend lichtje. Bij het lang achterblijven van de traktatie wordt de "os" bestempeld als een "groene" en legt men een bussel "porei" voor de ingangdeur.

(brief van S. Colson)

(Wist u dat in de Voerstreek, de dertigjarigen die ongehuwd bij hun moeder blijven wonen, sintniklazen worden genoemd en met bijgaande hoed worden getooid!)

(H.B.v.L. 25/11/1999) (en sugg. Broers)

Aan ongehuwde mannen, die op hun 30ste verjaardag bij hun moeder inwoonden en haar blindelings gehoorzaamden, werd deze kaart met hoed verzonden.

Nu wordt nog altijd van een sinterklaas gesproken, maar worden geen kaarten meer verstuurd. (april 2000).

Bij dr. Jozef Langohr (**zie literatuuropgave**) werd dit gebeuren niet teruggevonden.

Ook **Segalen** vermeldt dit voorbeeld wel samen met het vieren van de Catharinettes. (p.73)

Over het ontstaan en gebruik van de catharinettes in Parijs schreef Hookin een merkwaardig studie die Jacobs mij mededeelde.”unmarried female colleagues whose twenty-fifth birthday falls during that year” met hun geplogenheden en feesten, vandaar “coiffer Sainte Catherine”(Hopkin)

Voeren

Zelfs monumentenzorg wordt soms ingeroepen. (Aerden, Louwel Opglabbeek).

Een van de verhalen van zulke "Os" hebben wij genoteerd in "Panorama":

Het slachtoffer is aan de beurt:

"Een reden te meer om eens stevig door te zakken als je 't al dertig jaar in je eentje hebt weten te rooien, aldus Antoine Aerden.

Mijn vrienden hadden trouwens een feest meer dan verdiend.

Vier weken lang hebben ze aan deze os gewerkt.

Ze hebben een ijzeren olievat vol beton gegoten en daaromheen, eveneens van beton, de os gemodelleerd.

Het resultaat overtrof alle verwachtingen: alleen wisten ze niet hoe ze het beest voor m'n deur moesten krijgen.

Met negen man hebben ze tevergeefs geprobeerd het gevaarte op te tillen, maar achthonderd kilogram beton krijg je niet zo gemakkelijk van de grond.

Tenslotte hebben ze m'n verjaardagscadeau met een tractor naar hier gesleept. (Aerden Antoine, Louwel, Opglabbeek, 1984)."

(Met dank aan de redactiesecretaris Hugo Gentbrugge van Panorama, 2/4/81)

b. Halen en planten van de "Os" en versieren van de omgeving.

De taakverdelingen bestaan uit: het hakken van een meiboom, het vervoeren, het planten, sieren van deze boom en het organiseren van een zitting.

De taken worden verdeeld tussen de deelnemers die meestal burens zijn of ongeveer dezelfde ouderdom hebben, werkmakkers, goede bekenden, vrienden en vriendinnen, enz...(zie verder)

De ene zorgt voor de ruchtbaarheid, anderen zorgen voor de nodige versiering van de woning, de derden zorgen voor de "os". **(foto model ossen)**

Hij moet gehoord, gehaald, vervoerd, en in alle stilte geplaatst, samen met de versiering.

Hetgeen heel wat activiteiten met zich meebrengt.

Wij noteerden ook wel eens een houten os (Maasmechelen) en kartonnen ossen elders.

Deze betonnen os is hij uiteraard zwaar te vervoeren met alle moeilijkheden van dien. Want zijn gewicht kan tot 2 ton oplopen.

Dat liet Emiel Diris weten aan het B.v.L. van 16/10/99 waar hij, geïnspireerd door Jean-Luc Dehaene, een bestaande os aanpaste, op wieltes zette om deel te kunnen nemen aan de carnavalstoeten..

Ook in Genk, (Hier de Mijnstreek, 29/5/1991) gebeurde het planten van de os, "na twee uren hard labeur stond het dier er". Wie en wanneer men het gaat wegslepen, blijft een open vraag"?

c. Het versieren van huis en omgeving.

De versiering wordt in avondsessies door de meisjes vervaardigd wat papieren bloemen betreft, geschenken, opschriften, enz.

Het optoeien van het huis, de toegangsweg, de straat waar de OS wordt gevierd is een drukke bezigheid.

De opschriften, bevestiging of het naaien van wimpels lijkt een typische vrouwenbezigheid te zijn waar deze gedurende een "koffieklatch" hun bezigheid aan hebben..

Voor de papieren rozen weten we zelfs een uitvinder van een kleine machine die de rozen automatisch draait en bindt. (Opoeteren)

De mannen zorgen dat de "sierden" wordt gekapt en ingeplant en soms worden dennen geplant langs heel de lengte, soms enige honderden meters lang, naar gelang het huis ver of nabij de openbare weg ligt, na goedkeuring van de kapping.

Men vergadert bij een of andere buur of kennis of café om alles te bespreken, te plannen en uit te voeren.

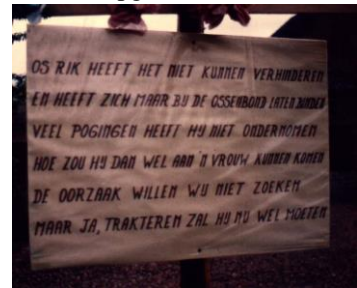
Al deze "zittingen" gaan gepaard met drinken, zij het met het nodige bier, zij het met liters koffie of andere vrouwendrank, waarvan meestal een der buurvrouwen de leiding en de verzorging op zich neemt. ("eerst drinken en dan de rest", (H.B.v.L¹⁹. 12/8/1994)

In een bepaald geval noteerden we een uitzonderlijke versiering in de Ophovenstraat te Opglabbeek:

In dit speciaal geval waren alle sierbomen langs de straat behangen met een opschrift (minstens 7 stuks), aan elke boom een. Verder was de hele gevel beschilderd (zie verder) Ook veel opschriften sierden een geplante dennendreef van huis tot aan de straat; (100m)

Maar ons beperkt artikel kan niet alle genoteerde citaten weergeven !

De versiering rond het woonhuis loopt wel eens de spuigaten uit en jaren nadien kan men de resten van deze ontwerpen nog opmerken., omdat ganse gevels beschilderd zijn.

Nog enige opmerkingen:

Wat de kleding betreft van de deelnemers!

Wij hebben geen speciale aangepaste kleding opgemerkt bij de jongens die van hun werk kwamen . De meisjes waren wel op hun paasbest en verzorgd!

(Wat vragen kan suggereren in de richting van het zoeken van een man)

Foto stier en hinde in Opglabbeek.

d. Os of St. - Anna' s schapraai?

De laatste tijd (1998-1999) duikt voor vrouwen de "koe" op. (wat wij niet delicaat vinden!)

Volgen S.Top is dit minder gekend. In West- Vlaanderen spreekt men van een "kweene", zijnde een ongedekt schaap, maar dit vinden we ook discriminerend. (Zie Colson)

(queene= ongetrouwde vrouw, volgens De Boe: onvruchtbaar veers, schaap , geit- of zeug!)

De uitdrukking " in St-Anna's schrapraai" (dixit Van Dale, Overpelt, B.v.L.21/12/95) vinden we dan bloemrijk en symbolisch. (vergelijk bij Schrijnen en Stoett)

(De vraag werd gesteld op een vergadering van volkskundigen waar niemand dit gebeuren kende, buiten West-Vlaanderen waar de os werd gekenmerkt als "op de wei staan". (Toon Naert, 3/11/99)

Waarom juist de os gekozen als embleem voor ongehuwde mannen van dertig jaar?

Jamar H. (Folklore in Limburg, 1958) p.295-308) vergelijkt dit gebeuren met de koopgewoonte van de boeren: men kocht vroeger een koe op stal", waarmee hij wilde zeggen dat men dit thuis eerst moest bezichtigen.

Bij Frère (Limburgse Volkskunde D.3.p.38) vonden we een gedicht uit de XVIIIde eeuw, van Lousberg (1716-1784), van een oude vrijster die geen man kon vinden: (het gedicht vindt u achteraan in zijn volledigheid terug, (zie nota 6)

**Nr. 14. Ik zou trouwen al was het met een bult,
en al hadde hij nog syn gat vol schuld,
maar heb ik keur of hoe ik waay,
ik moet in de St.-Anschappray, is dat niet fraay!**

(Frère, Limb. Volk.D.3.p38. Tongeren).

M.-T. S. is "koe", vonden we in Maaseik; (B.v.L. 8/8/96) is tot nu toe een uitzondering op de regel. (waarvan de evolutie nauwkeurig moet onderzocht) .

In haar interview met het B.v.L. (M.-T.Swennen, 8/8/96) meent deze dat heel dit gebeuren een hekel is op de mannen is om van deze os meer mans te maken (!)

Anatomische bijzonderheden werden me medegedeeld door Sylvester Colson die de fysische kenmerken opsomde van zowel de "OS" als de "Koe", of "Kweene" genoemd. (Elen,4/11/99)

(De kweene is eigenlijk van vrouwelijk geslacht, waarbij de paring niet mogelijk is omdat ze "hemaphrodite, of tweeslachtig is. (zie Vinck)

Merkwaardig is het gebruik van de bedevaart naar Molenschot (Nederland) gelegen boven de Limburgse noordgemeenten, waar de H. Anna wordt aanbeden, hoofdzakelijk door vrouwen die de ware nog niet hebben gevonden. Bekend is het volksmotto:

**Voor elk Anneke een manneke,
En voor elk manneke een Anneke,
Al is hij groot of is hij klein,
Ik zal er tevreden mee zijn!**

Deze bedevaart heeft plaats rond de 26ste juli in een kapel bekend sedert de 9de eeuw. Mensen die reeds 75maal deze bedevaart meemaken, is geen zeldzaamheid. Men kan er raad krijgen, en veel vrijgezellen komen op bevaart. Men brandt er de Sint-Annakaars, en de wensen zijn neergeschreven in diverse registers met volgende teksten:

-Lieve Anna, help mijn dochter...aan geluk en liefde -Voor een leuke vriend en een fijne spruit?

(uit het B.v.Limb. 2/8/2001)

De vraag moet gesteld of de naam en gebeurtenis "OS" soms een spotvorm is voor de onvruchtbaarheid van man of vrouw? (wat nog bewezen moet worden!).

De "os" is een gecasteerde stier, in onze streken nog slechts gebruikt voor vetmesting, elders als trekdier in de landbouw.

De kweene of **kween**, kwee of freemartin, is een onvruchtbaar, genetisch vrouwelijk dier, dat een pseudo-interseks is; in engere zin, bij runderen het vrouwelijk kalf, dat deel uitmaakt van een tweeling van verschillend geslacht, dat onder invloed van de mannelijke hormonen van het stierkalf, zich in mannelijke richting ontwikkelt. (Encarta)

Bij het onderzoek naar Nederlands- Limburg exponenten, hebben we bij Kruisinga een analoog gebruik ontdekt: elke jonge man van dertig en vrijgezel, krijgt de "**sleutel van de ossenweide**", wat behelst dat zijn vrienden een erepoort bouwen, bekleedt met stro en koelbladeren en daarop hangende de beeltenis van een os, die de naam draagt van de dertigjarige.

Na het voorlezen van een gelegenheidsgedicht wordt hem plechtig de sleutel overhandigd van de ossenweide.

De gevierde biedt een rondje aan en houdt de sleutel tot de volgende vrijgezel gekend is.

De Jager J.L. in zijn Volksgebruiken in Nederland, (1981) heeft het over de genadeloze onbarmhartigheid die het dagelijks leven in vroeger tijden kenmerkte, wat blijkt uit het gebruik dat de overgebleven onhuwbare meisjes gewoon publiekelijk werden uitgelachen en uitgejouwd -vreemde symbolische handeling- en de klink van de kerkdeur moesten schoon wrijven. (p.45)

In “**De Bo**” L.L., Westvlaams Idioticum, D.3.p 699, (uitg.2000), wordt “in den ossenbilk zijn” vermeld, zijnde “schimpende van een dochter die te oud is om nog te trouwen”. Hier beduidt “bilk-weide”!

In Drente worden de dertigjarigen in de “**Bokkenbond**” opgenomen. Het lid dat toch trouwt krijgt bij zijn huwelijk een bok. (**Kruizinga**, zie ook : **Aerts J.P.**, Eigen Volk, 1929)

Andere nota’s konden we zanten in de literatuur:

Karel van der Laan (Nederlandse spreekwoorden , spreuken en zegswijzen , 1978, p.269) haalt aan: : Hij is boven de dertig; hij krijgt de "**sleutel van de ossenwei**".

Ook in St-Oedenrode (Nl.) wordt een vrijgezel op zijn dertigste in het z.g. **ossenboek** ingeschreven; men biedt aan de jarige een os aan in vorm van een beeldje of foto of iets dergelijk zegt ook D .Goorens, ss. cc, De “**ezel te drijven**” (Oost-Limburg) of “**de os te berijden**” (West-Limburg), zijn gebruiken die al een halve eeuw een zelfstandig leven hebben. (De Limburger, 24 mei 1983, Herkenbosch)
(**Bij een veertigjarige lezen we ook het woord "ezel"**) B.v.L.20/11/99.

Eddy Tielemans signaleert met een os langs de rijksbaan te Kessenich, waar een opblaasbare pop boven op de os lag. De truckers die voorbijreden toeterden zo, dat de geburen klacht neerlegden bij de politie die proces-verbaal opmaakten en deze pop verdween. (22/4/2000)

(dr.Veearts G. Lowagie signaleert me een West-Vlaamse uitdrukking: "**hij zit in den ossenblik**" (weide), dit in de Polderstreek tussen 1941-1960.)

Ook André van Bun, uit Lommel, (B.v.L. 31/12/95) spreekt in zijn streek van "**de sleutel van de ossewei**" krijgen.

We mogen aan de hand van de opgezochte literatuur, dat het begrip "**os**" destijds iets discriminerend heeft betekend en zowel in verband met het afstraffen van een daad als het duiden op het ongehuwd zijn.

We vinden hiervoor aanleiding in **Beitl's** " Handwörterbuch des deutschen Aberglauben" 1932/ p. 1004, waar de tekst luidt: "**...den Ledigen beider Geschlechter bot die alte Zeit.... Nichtachtung und schlieszlich Spott in besonder die weiblichen Ledigen...**

De jeugdgrens wordt op 30 jaar vastgezet. Daarna zet men stropoppen voor het huis.

(hier geniet mijns inziens de ongehuwde een bijzondere negatieve rol in de opvolging van de geslachten, en onverdiend!)"

(zie Bijlage 1)

Bart Mesotten in zijn rubriek”Woorden ontvreemden” brengt de Griekse vertaling van “vrijgezel” als “é(i)tyeos” en “orphanos”, viduus in het Latijn, wat ons even laat mijmeren over de uitgang “os”.!

e. Rijm -en dichtwerk?

De opschriften of plakkaats worden meestal in rijmvorm geschreven, meestal ook geïmproviseerd uit het verleden van de os, en met de nodige zorg voor de kalligrafie. Zelden wordt er een monogram gemaakt. De teksten zijn legio en spuiten uit de vindingrijkheid en de kundigheid van de rijmelaars.

Enige teksten als voorbeeld uit vele, delen we hier mede:

*30 jaren zijn verstreken,
tot op heden is gebleken,
dat Chrit nog geen meisje heeft bekeken,
Zoals de traditie het ons heeft geleerd,
Wordt hij nu tot “os” gebombardeerd.
Daarom zijn we naar hier gekomen,
En laat nu het bier maar stromen !
(vanwege de geburen, Dorne , 1954).*

*Als er geen geburen waren,
Stond ge hier alleen te grazen,
Vindt ge niet fijn als wij er ook bij zijn?
Verzamel ons eens samen*

*In 'n leuke stal. Eens kijken
Wat dat geven zal ?.
(Neeroeteren, 13/6/1991).*

Beste Theo,
*Eindelijk is de dag aangebroken
Dat jij met je "jeunesse" hebt gebroken
En na 29 lange schreden,
Tot de " Ossebond " zijt toegetreden.
Hopelijk zal je die dag niet berouwen,
Anders had je maar moeten trouwen.
Wij hopen maar dat je vanaf nu zijt genezen
Van al die meniscussen en achillespezen,
Want als keper zijt ge bij "ons" niet te passeren
Daarom zijn wij met "top jeans" fier om je te eren
En vergeet niet mee te brengen veel duiden.
Want wij zijn een stel dorstige kornuiten.
(Bocholt).*

Andere teksten verzameld door Sylvester Colson uit Elen (zie brief van 20/11/99) tonen dat de vindingrijkheid van het volk in volkse rijmen oneindig is:

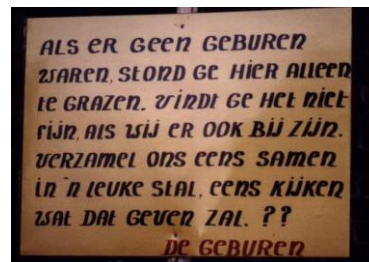
*Ons Toontje wordt al 30. Innige deelneming!
Je bent nu 30 en hebt geen vrouw,
Dat wordt een os, maar hebt geen berouw,
Meestal laten ze zich voor hun 30ste strikken.
Wat denk je van, dat zijn pas stommeriken.
Je staat altijd klaar voor iedereen,
Dat is niet gemakkelijk, zeg gerust een neen,
Jullie hebben het goed bekeken, jij en je pa,
Zo verwend worden door je zussen en ma!
Leef gelukkig, blij en gezond,
Je bent een fijne vriend, dat hoor je uit ieders mond,
We horen je denken, wat moeten die van mij met al dat geslijm,
A wel, de jongens bier en de meisjes witte wijn!.*

Door een andere groep vrienden werd volgend geschreven:

*30 jaar geleden, is de os geboren,
en wij zouden dat niet vergeten, 't is gezworen,
In het bos hebben wij hem leren kennen
(hij is een hevige mountainbiker)
Daar is hij niet te temmen,
In 't bos raakt hij soms ondersteboven,
Maar daar gaan wij hem niet voor loven,
Maar Gerda gaat hem dan heel fel (café in de Gouden Ster)
Want daar komen de trappisten heel snel,
Maar 's avonds laat
Ziet hij dubbel in 't gelaat,
Een paaltje meer of minder,
Ze staan ook van hier tot ginder,
Hier gaan we dan stoppen met zagen,
Maar een vaatje kunnen we wel verdragen
(vanwege de hevige fietsers).*

Uit Millen voor Dirk de os die 30 is geworden:

*30 jaar gelden kwam Dirk
de wereld af gegleden,*

Aan alle inwoners van Opglabbeek,

Reeds geruime tijd mag onze gemeente prat gaan op een groot aantal sport- en cultuurverenigingen. Er werd dan ook aan verschillende zijden voorgesteld, de omgeving van de sporthal te verfraaien met 'n kunstwerk.

Nu is het dan zover. Op 17 augustus 1982 om 20 u, zal door de kabinetschef van de minister van cultuur, van de Vlaamse deelregering, samen met alle voorafstandaarden uit onze gemeente, het doek worden gelicht van een prachtig monument.

We hopen dat U deze activiteit luister zult bijzetten door Uw aanwezigheid.

*het was een kerel van een vent,
 die intussen zijn wereld kent,
 Voor de meisjes heeft hij zich (nog) niet laten verrassen,
 Maar ja, zo lang moeder je onderbroeken en sokken blijft wassen,
 Dirk manneke, wat is uw jeugd wel waard,
 Gij blijft zeker bij moeder aan de haard,
 Wanneer denkt ge aan trouwen,
 En dan een nestje bouwen?
 Dertig jaar en nog niet getrouwd,
 Nu ben jij de klos,
 Wij kwamen versieren voor Dirk den os!*

Verskillende plakkaaten vermelden:

**Jos is Os,
 Eddy is de klos, want hij is nu Os., Oskar is os ! (wagen)
 Enz**

Soms wordt reeds bij voorbaat een uitnodigingsplakkaat opgesteld met volgende raadgevingen:

*Proficiat,
 als toekomstig lid kan u zich
 laten inschrijven in onze bond.
 Gelieve volgende mee te brengen:
 Pasfoto, geboortebewijs en
 uwe portemonnee. Proficiat !*

.....

De spot ligt nogal te rapen in de opschriften :
 Spot en humor zijn nooit ver te zoeken; we
 zanten enige merkwaardige ideeën:
 Het getuigt soms hoe meedogenloos de
 inrichters kunnen zijn..

*Gelieve volgend mee te brengen,
 Pasfoto, geboortebewijs en uw portemonnee...*

*Of: had je gedronken minder bier,
 dan waart ge geworden een flinke stier...
 Als er geen geburen waren,
 Stond je nu alleen te grazen.
 Daarom verwachten we van je heel veel bier,
 Liefst met zoveel mogelijk plezier!*

*Vergeet niet mee te brengen veel duiten,
 want wij zijn een stel dorstige kornuiten!*

*Dan drinken we veel bier,
 Hopelijk betaal jij nu ook 'n tonneke bier!*

Uit hoger geciteerde en volgende voorbeelden kunnen we de vindingrijkheid van de volksmens opmerken. Het uitrafelen van het verleden en de toestand van de gevierde speelt hierbij een rol.

Men mag deze visuele rijmproducten niet als kunst beschouwen maar wel het verwoorden van een toestand op een kunstige volkse wijze. Ook de manier waarop deze plakkaaten tot stand komen zijn bewonderenswaardig in hun ongekunstelde uitvoering. Het zijn tenslotte rijmelarijen!

*-Had je minder gedronken bier,
 dan waart ge geworden een flinke stier,*

had ge met de meisjes gefeest,
dan was 't te vermijden geweest,
maar nu drinken "wij" er op los
en zigt ge eene fermen os.

*

-Na 12 jaren met ons zwoegen,
en zoveel samen in de kroegen
wensen we je, Thei van Martha,
oprecht en van ganser harte,
een geslaagd debuut in de ossenbond .

*

-Daarom verwachten we van je veel bier,
liefst met zoveel mogelijk plezier.
Jou kennende, komen we wel met je rond,
zoniet slaan we je op je blote....

*

f. Humor en afwijkingen.

De humor in het OS-vieren is nooit ver; zo noteerden wij een tekening op een website van het gesprek van een os en een koe:

Het onderschrift luidde: **"Zegt de os tegen de koe"**

"hé, wat en hoe?"

"zegt de koe: beoeh..."

Afwijkingen zijn waarneembaar daar waar
gehuwde mannen hun tot met kind laten
opnemen en het gedenken dat zij dertig jaar zijn

geworden.

5. Hoort het osvieren ook bij de charivari?

Volgens **dr. Mark Jacobs** (Volkskunde 1982, nr.3, p.161-178 e. a. over charivari) is het gebeuren rond het vieren van de "os" niet los te zien van een soort charivari of ketelmuziek, zoals rond sommige huwelijken en bij eigenaardige fenomenen, zoals het opnieuw huwen, enz..

Ontegengesteldig hoort het bij de "rites de passage" omdat het geconditioneerd is door het abnormale dat een dertigjarige nog niet gehuwd is en dit een keerpunt in zijn leven betekent.

Het is natuurlijk gevaarlijk het te plaatsen in de "Blut - und Bodentheorien" (1933-1945) waarbij een zekere achterdocht (vloek) rustte op hen, die geen gezin stichtten, "wilden of konden".

Om welke redenen ook.

Maar de voorgeschiedenis, reikt, me dunkt verder: reeds bij het huwelijk, indien de bruidegom aan de ongehuwde jonggezellen uit zijn buurt vergat een ton bier te geven, een soort vrijkoop of belasting, werd er met ketels, kettingen, glas, flessen, zoveel lawaai veroorzaakt, dat de overheid (veldwachter) moest ingrijpen.

(zie dr. Mathieu Bussels in "kwanselbier en ketelmuziek" in Verzamelde Opstellen Deel XVI 1941, p.127-140)

Vandaar de volksbenaming "ketelmuziek en kwanselbier" in Noord Limburg nog gangbaar.

Van scharminkelen, ketelmuziek, bejagen, Katzenmusik (D.), strimmington (E), crevelbier of huilbier, zijn andere bekende benamingen voor deze rituelen!

Zie ook R. Pinon, Qu'est-ce qu'un charivari?

Een soort tolgeld zoals het doorknippen van een band bij gehuwden, of het "haaslopen" voor de handschoen van de bruid.

"Bruid en bruidegom moeten elk in hun buurt een kwansel geven voor de ongehuwden"

Hier offert men met fatsoen,

Opdat hij aan zijn plichten zou kunnen voldoen.

(Ons Heem, 1948, VII, p.11)

Het lijkt wel een soort zoengeld bij ongehuwden als afkoop van een fictieve schuld (straf)

Op te merken valt dat in de archivalische teksten sprake is van **jonggezellen**

(jongens en meisjes mochten hier aan meedoen). Misschien is er een

reminiscentie van de volksrechtspleging altijd uitgevoerd bij vreemde

voorvallen zoals: een tweede huwelijk, een jong meisje met een oudere heer, het huwelijk van een weduwe, onregelmatig samenwonen, enz..

(Jacobs haalt ketelmuziek aan bij een vijftigjarige ongehuwde (oc.. Ons Heem 1987)

Op te merken valt dat bij het "e-mailen" van de laatste jaren de angst of de wens overheerst een partner te vinden:

Voorbeelden:

(Is er werkelijk geen hoop meer? Zal Tony ooit de geschikte vrouw vinden? Of misschien...(Tony is os)

"Maar helaas , 't is niet gelukt, want...(Raf is os)

"Be my Valentine....(Actie rond Michel, actie help ! Michel, wordt in november OS, daarom plaatsen wij een oproep aan alle

"vrouwen, red Michel voor het ossenbestaan, geïnteresseerd Dames, klik dan hier! (Michel is Os)

"Millennium-Os, steeds bereikbaar voor gratis sex !! (Erwin is os).. enz...

Is er een reële angst geen partner te vinden, geen nakomelingen te hebben, lichamelijke gebreken te laten vermoeden, of het vermoeden van anders te zijn?

Dit werkt ook het adopteren van vreemde kinderen in de hand;

Eigenlijk hebben we geen tastbare bewijzen gevonden van charivari door verwijten, in schampdichten of ketelmuziek, rond de viering van ongehuwde dertigjarige.

Al heerst er rond het vrouwelijk geslacht toch een verdachte mysterieuze sfeer dat uitgedrukt wordt door "oude vrijster".....

In Roermond tot Sittard noemt men dit zelfde gebeuren " **den ezal aandrijven**", een soort volksgerecht dat uitgeoefend wordt als iemand van een dorpsgemeenschap buiten de schreef loopt.

Hier ging het specifiek over " **op de ene dag op de andere**" de huur onrechtmatig op te zeggen.. Overblijfsel van een soort volksgerecht?

Omdat hij niet meer aan de schandpaal kan gebonden, zoals vroeger, en tot spot van iedereen, werd een geschilderde ezal op zijn woning aangebracht, zinnebeeld van koppigheid en van verachting: een gerechtelijk staartje was het gevolg.

In Hasselt is er zelfs een café die de naam van "Ossekop" draagt, wat meer te maken heeft met Hasselt als jeneverstad. En waar de ossen een speciale rol speelden. Maar in Tongeren bestaat er nog een origineel afscheidsfeest van het jonkmansleven, voor het trouwen.

Volgens zegsman Sylvester Colson, bestond er in Tongerlo, wel door een ingeweken Nederlander, het gebruik van in advocatentoog met baret op het hoofd, het gebruik te gaan feliciteren;

(zie ook dr. M. Bussels²³, Kwanselbier en ketelmuziek nu en vroeger).

(Dit bier bij een vrijgezellenfuif werd ook soms "huilbier" genoemd bij het afscheidsfeest vöör het huwelijk)

(Vroeger werden de jongelui die huwden en lid waren van een schuttersgilde, bij hun huwelijk belast met het betalen van een bierronde aan de andere leden. Als ze het niet deden, werd zelfs een meubelstuk aangeslagen en openbaar verkocht).

(Volledigheidshalve vermelden we de prijskamp van "den vetten os" in Anderlecht;) al heeft dit niets met het onderwerp te maken. Evenmin "la fête du boeuf" in Jalhay op 21 juli.

Frère haalt aan: Ontrouwe echtgenoten worden aan de kaak gesteld door "op de os te rijden", in een stoet waar men te paard op een os rijdt! (D.3.p.25.)(achterstevoren) Daarentegen heeft men ook met ontrouw te maken of schendingen van de trouwbelofte.

Dan kent men in Genk de "Strooien man", die voor het huis van een bedrogen meisje wordt geplaatst..

"Teilke" heette deze pop, en die werd dan door andere jonge mannen gegeseld.

Ook dit heeft te maken met het volksgerecht, waar daden, die buiten het normale patroon vallen in een dorpsgemeenschap, door dezelfde gemeenschap bestraft werden. (gesanctioneerd).

Elders heet dit gebruik "het blauwselken".

Ook dit maakt deel uit van het intense volksleven.

6. Taakverdeling tussen mannen en vrouwen.

Uit de interviews en onderzoeken blijkt een duidelijke taakverdeling tussen mannen en vrouwen.

De **mannen** nemen uiteraard volgende taken op zich:

1. Vrienden vinden zich in hun stamlokaal.
2. Samenstelling van het comité.
3. Plaatsbepaling waar het feest gaat plaatsvinden.
4. Zij zorgen voor het halen van de meiboom en de andere bomen.
5. Zij zorgen voor het vervoer en planten van de bomen.
6. Zij bepalen de tekst en het aantal plakaten, opschriften, bevlaging en zegebogen.
7. Ze bestellen drank en eventueel eten, dit na afspraak met de meisjes.
8. Zij stellen de teksten van de toespraken op.
9. Zij organiseren de plechtigheid, stoet, traktatie, eventueel
10. Zij zorgen voor de huur van de os, het halen en het terug brengen.
11. Zij zorgen voor het budget en de afrekening.

De **vrouwen (meisjes)** zorgen:

1. voor de ruchtbaarheid (mondeling)
2. Voor het gereedmaken van de drank, eten of versnaperingen.
3. Zij zorgen voor de bediening gedurende de avond.
4. Zij zorgen voor de versiering van de meiboom, huisgevel, sierbomen en gekleurde papieren rozen en guirlandes.
5. Zorgen verder voor aankopen van siertuig, eetwaren, vrouwendrank, koffie en koekjes.
6. Voor het kalligraferen van de teksten.
7. Voor de gezelligheid, dans en muziek en verrassingen.

Wat erna gebeurt is eerder in stilzwijgigheid bedekt. Hierover zijn weinig verklaringen te noteren.

Want sieren is goed, maar afbreken zonder veel vloeistof is er dan niet meer bij.

Dus de os wordt immers niet weggehaald voor dat er een deftige traktatie komt!

Het geheel lijkt ons een afkoop van schuld?

7. Motivatie van het gebruik. Drank of contacten?

Is dit om iemand werkelijk te vieren of is het een behoefte aan gezellig samenzijn, bij drank en dans en terug kennismaking met jaargenoten.?

Of ligt hier verdoken een mogelijkheid om naar een gezellin te werven?.

Of is het alles maar als grap bedoeld?

We vonden zelfs een os die zich vergeleek met een "gecastreerde stier"!

Toen Jan Jansen (Jan Maenen) trouwde met een zekere Agnes van op 't Lin (Linde Peer), werden door zijn vrienden verschillende geschenken aangeboden op het trouwfeest. Hij wilde immers het landbouwbedrijf verder zetten. Ze brachten hem een jong kalf, een jong hondje en Engelse kraaihaantjes in een kartonnen doos mee. Juf. Godelieve (Mevr. Janssen) was wat te nieuwsgierig door de doos te openen en de haantjes vlogen haar in 't gezicht wat nogal wat paniek bij haar teweeg bracht, doch de lachers ook op haar hand bracht. In Houthalen werd gedurende het feest voor M.L., die dertig werd, een pro forma huwelijk gesloten met de een en vijftigjarige M. dat door de aanwezige burgemeester M.V. bekrachtigd werd. Zij huwde later met haar echte man (een andere)

In Mopertingen werd de gehinderde dertigjarige "os", F.P. in 1998 gevierd en met geschenken overladen. (H.B.v.L.)

Ik voel me als een paus op een olifant, zegde Koen Derkoningen (H.B.v.L. 12/11/96) die naast de klassieke os ook een drie meter hoge olifant voor zijn deur kreeg en er glorieus op reed.

Bij Vanhelden (Overpelt) noteerden wij als geschenken: een trainingspak van een Engelse favorietploeg, vijf flessen wodka, een bak "stout", een pentekening en bloemen.

In Genk werd zelfs bier geschonken bij de 30-jarige ongehuwde Dirk X, en de bierkaartjes met zijn foto en tekst: "**Lekker wit, Genker wit**" sierden tot zijn verbazing verschillende cafés in het dorp. (H.B.v.L. 14/9/94).

In Hasselt dat niet achter wilde blijven (!) schonk café "Den Ossekop", een levende os, die later geslacht werd. Dit omdat de os het symbool is van het Hasseltse jenever verleden. (H.B.v.L. 4/1/93)

Het vlees werd ten voordele van een goed doel verkocht op de feestdag van St-Antonius op de Kinderboerderij te Kiewit.

Bij de toevallige deelnemers werden vreemde jongens en meisjes niet uitgesloten, ze zijn eerder welkom.

Volgens ons onderzoek, zijn op de eerste plaats de aanstokers-vrienden de voornaamste genodigden, samen met hen die zich hebben ingespannen om het feest te doen lukken: organisator, uitvoerders, meisjes die papieren rozen draaien en hulpjes om te tappen of te bakken.

Op tweede plaats komen kennissen en dorpsgenoten.

Op de derde plaats zijn bekenden uit het dorp, het werkmilieu en toevallige meevierders welkom.

We hebben voorop geen georganiseerd programma kunnen vaststellen.

Bij een gemeenteambtenaar werden wel 10 tonnen bier gedronken, maar er waren meer dan 150 genodigden.

In alle geval lijkt me het drankgelag de hoofdmotivatie.

Het lijkt wel een soort zoengeld bij ongetrouwden als afkoop van een fictieve schuld (straf)

Op te merken valt dat in de archivalische teksten spraken is van **jonggezellen** (jongens en meisjes mochten hier aan meedoen). Misschien is er een reminiscentie van de volksrechtspleging altijd uitgevoerd bij vreemde voorvallen zoals: een tweede huwelijk, een jong meisje met een oudere heer, het huwelijk van een weduwe, onregelmatig samenwonen, enz...

We hebben niet de band kunnen leggen tusschen de ongehuwde "jong-kmannen" van de stad Haselt in de XVIIIe eeuw ! (Jacobs haalt enkel ketelmuziek aan bij een vijftigjarige ongehuwde (oc.. Ons Heem 1987)

8. Uiterlijke tekenen en publiciteit.

Weken op voorhand wordt het bericht verspreid, de laatste vijf jaren worden er zelfs aanplakbrieven opgehangen, (wat de politie niet zo gaarne heeft), foto's als bericht in de kranten geplaatst (voornamelijk B.v.Limburg).

Een uitzonderlijke aanplakbrief willen we hier weergeven waar het gelaat van de gevierde os vervormd werd. een zekere gelijkenis met dit dier

Niet zelden worden foto's gepubliceerd van uit de jeugdperiode, zoals bij de viering van "Abraham en Sara".
Uit de collectie Abraham en Sara:

(Enige kinderfoto's uit de collectie Os:

Maar voornamelijk zorgt de mondelinge mededeling voor de nieuws -verspreiding en ruchtbaarheid. Natuurlijk wordt het voorbije leven van de kandidaat op de rooster gelegd en elke bijzonderheid breed uitgerafeld.

Het planten van de mei, versierde berken -of dennenbomen van de straat naar het woonhuis, het aanbrengen van hulde -plakaten met aangepaste teksten, de bevlagging, het gemeenschappelijk uitvoeren van deze taken onder het drinken van menig pintje of kopje koffie voor de vrouwen en meisjes, geven aan het geheel een samenhorigheidsgevoel, dat aan de oude gemeenschappelijke levenswijze herinnert van jaren terug. Opvallend is de laatste tijd, dat vrouwen toch meer deelnemen, alhoewel hun geartheid graag zwijgt over hun werkelijke ouderdom.

Over de opname kosten spreken in het volgende hoofdstuk.

De laatste nieuwigheid op gebied van mededelingen is een soort visitekaartje, in kleurendruk , opgemaakt in juli 2000 voor Peter Neyens (°26/8/1970) als "Pé is Os". Op de achterkant is een kaartje opgegeven met de juiste ligging van de "skiclub" in Lanklaar.

Nog een andere viering werd aangeduid met een tot os omgevormde oude wagen die voor het huis van de betrokkene werd geplaatst.

Ook hier is de vindingrijkheid troef!

Of is het begin van de decadentie?

9. Financiële consequenties.

Wie betaalt de kostprijs, het werk, het drinkgelag en de kosten van de versiering, enz. ?.

Het prestige wil dat het getal afgedronken tonnen bier maatgevend is voor de populariteit van de os.

Verder zijn er kosten voor het siermateriaal, aanplakbrieven, ander verteer.

We konden niet vernemen of de feestvierenden ook een persoonlijke bijdrage leverden of welke kosten gedragen werden door de gevierde. We nemen aan dat de tonnen bier voor rekening van de gevierde zijn.

Het nader onderzoek over het fabriceren van de sierrozen in gekleurd papier is nog niet gebeurd. Het is een avondvullende bezigheid onder het gekakel van de meisjes.

Ook het opbouwen van zegebogen en andere versiering is te omslachtig en zal gezamenlijk door de mannen en de meisjes worden uitgevoerd..

Wel konden we over de algemene kosten het volgende vernemen:

- het tarief om in de krant de aankondiging te publiceren is
- niet goedkoop: voor een aankondiging zonder tekst: (Jos is os) 499.fr.
- voor een aankondiging met foto en tekst: 989.fr.
- volgens zegspersonen kost de huur van de betonnen os wel 3.000.fr.
- een ton bier (30 l.) kost 1954 fr. (1999) en (50 l.) kost (3167.-fr) naar gelang de
- overeenkomst met de brouwer of cafébaas die zijn winst moet nemen.
- schijnt dat de herbergier 220 pintjes kan tappen uit een ton van 50 liter. (Bierleverancier Peeters, Genk)
- In Neerpelt verklaarde een "os" dat hem dat spelletje 10.000-fr. had gekost, maar een "os" uit Overpelt legde 12.000.- fr. op tafel (1994)

Na lang zoeken konden we bij M-B. in Opoeteren vernemen dat de verhuur van de os voor 14 dagen, de prijs kostte 2.500.- fr. ter plaatse gebracht en afgehaald. (4/5/2000)

De angst voor de belastingcontroleur zit er werkelijk in!

Ook een adres in Kinrooi (Vaesen J.) werd met veel moeite ontfoetseld.

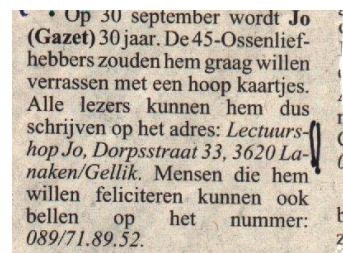
Langs een oproep in de krant (B.v.L. 7/3/2002) kan men ossen huren bij Fr. V. Alken, die hij zelf heeft gemaakt van cement en ijzer. Kiekendraad, beplakt met kranten en dan cement en dan geverfd. Deze os staat elke weekend nog wel ergens! (zagsman Luk Indesteege)

10. Na- onderzoek.

a. Waarneembare gebeurtenissen.

Niet zelden vernemen we dat op deze viering het feestvarken maar ook andere dertigjarige in contact zijn

Os 2001

gekomen met een meisje of vrouw en is er een huwelijk uit gegroeid.

Enige malen vernamen we dat op dit huwelijk een levende ezel werd geschonken, (Meeuwen) en dat er kiekens met een haan werden losgelaten.

Als de ex-gevierde dan per toeval toch trouwt, (dank zij de viering ?) dan staat hem menige terechtwijzing en spot(vers) te wachten.

Toen Jan Jansen (Jan Maenen) trouwde met een zekere Ag nes van op 't Lin (Linde Peer), werden door zijn vrienden verschillende geschenken aangeboden op het trouwfeest.

Hij wilde immers het landbouwbedrijf verder zetten. Ze brachten hem een jong kalf, een jong hondje, Engelse kraaihaantjes in een kartonnen doos mee.

Juf. Godelieve (Mevr. Janssen) was wat te nieuwsgierig door de doos te openen en de haantjes vlogen haar in 't gezicht wat nogal wat paniek bij haar teweeg bracht, doch de lachers ook op haar hand.

Verschillende na-onderzoeken gebeurden op 11/1/2000-2001

Christophe Jongen in Lanaken gaf geen respons.

Marc Judong uit Riemst verklaarde dat hij reeds getrouwd was en zijn vrouw hem dit lapte!

Verschillende "ossen" antwoordden niet!

Verschillende opvragingen vindt u bij de "Nota's".

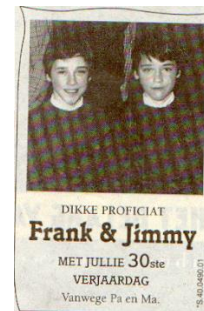
Verslagen van verschillende vieringen in As en Elen.

Zelfs begin 2001 verschijnen nog berichten.

As, 21/2/01

B.v.L. 26/2/01

b. Krantenberichten.

De berichtgeving in de kranten hebben wij genoteerd onder twee vormen:

De eerste is het verslag eerder toevallig met foto van het fenomeen "Osviering", dat eerder de krant haalt in de stille ogenblikken als er geen bijzonder nieuw is.

De tweede vorm is de foto met aankondiging van het "os" zijn in een speciale rubriek bij geboorten en overlijdens in Het Belang van Limburg. Berichten die wij zorgvuldig hebben opgespaard gedurende vier jaren. Plaatselijke verslaggevingen.

c. Grafieken.

De grafieken en tabel zijn haast dagelijks bijgehouden aan de hand van diverse gegevens:

De dagelijkse berichten.

De toevallige verslagen in de kranten.

Het opmerken van aanplakbrieven.

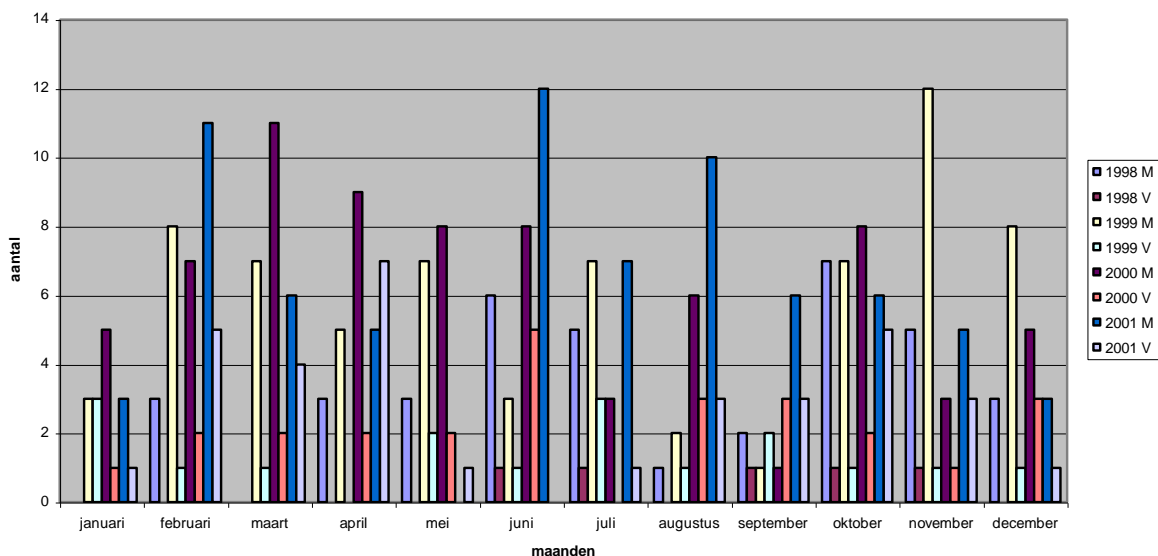
Het melden door zegspersonen van vieringen.

Overzicht 1998-1999-2000-2001-tot 2002.

	1998		1999		2000		2001	
	M	V	M	V	M	V	M	V
januari	0	0	3	3	5	1	3	1
februari	3	0	8	1	7	2	11	5
maart	0	0	7	1	11	2	6	4
april	3	0	5	0	9	2	5	7
mei	3	0	7	2	8	2	0	1
juni	6	1	3	1	8	5	12	0
juli	5	1	7	3	3	0	7	1
augustus	1	0	2	1	6	3	10	3
september	2	1	1	2	1	3	6	3
oktober	7	1	7	1	8	2	6	5
november	5	1	12	1	3	1	5	3
december	3	0	8	1	5	3	3	1
	38	5	70	17	74	26	74	34

Sedert 4 jaren hebben we al de gegevens die wij konden verzamelen, in deze grafiek verwerkt. Helaas, zelden werd de herkomst aangegeven, zodat we uit het soms bijgaand telefoonnummer de regio van herkomst moesten afleiden, zonder garantie van juistheid. Alleen konden we opmerken dat het aantal vieringen in stijgend aantal blijft, een zekere constante voor de mannen en in stijgende lijn voor de meisjes. Daarom voor zover de drukker het nog toelaat, de optekeningen voor 2002.

grafiek 1998 - 2001

(Het totaalbeeld is onjuist omdat de meeste krantenberichten de herkomst niet verklappen)

Dus een minima-weergave!

11. Besluit.

In alle geval is het "ossenvieren" een eigenaardig gebruik geworden in een beperkte streek in de provincie Limburg.

Het brengt beweging in de levenswijze van de dertigjarige en in hun clan.

Het brengt zeker mensen bij elkaar die met deze reden, contact zoeken en vermaak maken.

Is het om het samenhangsgevoel te verstevigen?

Of is het een gewoon teerfeest om iets te vieren en los te maken?

Zouden we de diepere gronden kunnen vinden in diverse theorieën die o.a. J-C; Kaufmann in zijn studie "La femme seule et le Prince charmant", 1999, waarbij de oorlogsweduwen, 1914-1918 en 1940-1945 een niet te

veronachtzaam deel uitmaken van ongehuwden, van de evolutie van de jeugd van 1969 met hun nieuwe houding tegenover het familieverband, de maatschappelijk situatie van het groot aantal gescheiden en de hele revolutie van de maatschappij naar een meer laïcisering? (Kaufmann, p.127-130)
De eindresultaten moeten dit uitrafelen en uitmaken.

Wij verwijzen naar Montesquieu, (1748) die meende dat vrouwen omstreeks hun 18de jaar en de mannen op hun 37ste moesten getrouwd zijn. Zie Montesquieu Ch. L. de Secondat (L' Esprit des Lois , (° 1689-1755)
Daarom moet dit onderzoek nog enige jaren worden volgehouden, om de evolutie te zien van het oorspronkelijk idee.

Want het idee "ossenboek" zal zeker de invloeden ondergaan van de tijd en het gezelschapsleven waarin het zich afspeelt, gemengd met de economische implicaties, en de zucht naar populariteit, ja misschien de vervulling van intieme wensen.

Daarom zullen alle details en omstandigheden verder moeten onderzocht en verzameld om tot een synthese te komen. De tijdspanne van deze onderzoekjaren is vooralsnog te kort.

Een visie over de historische, geografische, sociologische en psychologische gezichtspunten, moeten een algemene context geven om dit gebruik beter te vatten (A. Bach).

Volgens dr. A. Roeck moet men dit gebeuren meerdere decennia benaderen en onderzoeken om tot een positief resultaat te komen.

Sociologisch, vermits dit de wetenschap is van de verschijnselen van de menselijke samenleving, moet men het onderzoek ruim voeren en toespitsen op het feit hoe deze mensen met malkander samenleven, denken over bepaalde dingen, hoe de betrekkingen onderling groeien of teniet gaan en of bij het na-onderzoek banden blijven bestaan die hun dagelijks leven beïnvloeden (B. De Bakker).

De binding tussen de feestvierders is een sociale binding gegroeid uit het samen beleven van jeugd en de daaropvolgende groeiperiode, waarvoor de barrière van het dertig jaar oud worden, een mijlpaal is.

Of de methode van **S. Top** hier kan uitgewerkt worden in een participerende observatie, een biografische onderzoeksmethode en een bepaalde enquêteringstechniek van een geleid interview, moet uit de besluitvorming blijken. (Top Stefaan) En uit de praktijk!

Kan men later bevestigen dat men aan de bevordering van het samenhorigheidsgevoel heeft bijgedragen? Het na-onderzoek moet dit nog uitwijzen.

Volgens **Leona E. Tyber** zou men nauwkeurige conclusies kunnen trekken uit deze experimenten.

Zeker is dat dit evenement, zich situerend in een klein gedeelte van het Limburgs, Nederlands en Duits taalgebied, een uitzondering en dat men dit nutteloos zal opzoeken in het overige landsgedeelten. Daarom is de sociologische ondergrond van dit gebeuren zo vraagroepend en boeiend. Waarom juist in dit gebied?

Is het een vermenging van wraak van de maatschappij op de vermoedde onvruchtbaarheid; is het eenvoudig om enige gezellige momenten door te brengen op kosten van de andere; is het een aandachtsfenomeen gebonden aan het sociaal leven of is het gewoon een moment van het leven? (waar commercie als ondertoon heerst?)

Hoort het bij de cultuur van het dagelijks leven van lokale groepen in een regionale gemeenschap en is dit gebonden aan de samenstelling, structuur en samenstelling en wording van de Midden-Limburgse maatschappij? (Speelt het gesloten karakter, de dun-bezaaide bevolking, het harde labeurland, soms een rol?)

We ontkennen niet dat we voor ogen houden dat de aard en de cultuur van deze streek behoren tot een cultureel taalgebied waarin wij leven en we geenszins een Limburgs particularisme willen benadrukken.

Heeft het tenslotte iets te maken met alleen de volkscultuur vanaf de middenmoot van de bevolking en het ontbreken van gegevens van de **high class**!

Berust de sociologische context voor dit cultureel tijdverschijnsel op een historische ondergrond die wij niet konden ontdekken? Zijn de invloeden van dit gebruik overgewaaid uit Noord-Nederland of Duitsland?

Wie kan het zeggen?

Interessant zijn de gegevens van dezelfde viering in het Rheinland, waar de "os" woedt vervangen door "het vegen", inspiratie die in Vlaanderen door christelijke invloeden niet kunnen gelden.

De toekomst zal ons leren of de continuïteit van het vieren van de "os" verantwoord is en bestendig. Zal in het nieuwe millennium het gebruik van het "osvieren" voortbestaan?

Alles wijst erop dat er nu reeds een vervlakking en ontmanteling van dit gebruik waar te nemen is. Weliswaar zal men de "os" nog vieren, maar dit gebruik zal zich herleiden tot een stramen geconditioneerd door economische dwang en de afzonderingsstatus van de mens in de maatschappij.

De woonplaats (appartement, wijk) vervangen het dorpsstramen en doodt de sociale leefgroep door een zich telken meer uitbreidende verstedelijking.

Limburg en voornamelijk het onderzochte gebied, is een streek vol kleine landbouwnederzettingen, zonder grote steden met een ontwikkeling van de egocentrische kernen, verre van de culturele stromingen en ontplooiingen.

Het zijn hardwerkende buitenmensen, wars van alle ontwikkelingspatroons, eigengereid en gesloten.

Regelmatig onderdrukt door vreemde bezetters, was arbeid en geloof de ziel van dit volk

(Winand Roukens, Limburg D.1., 1941),

Hun enigste vermaken waren de familiale jaarfeesten, doop; vormsel, huwelijk, doopsels, gouden bruiloften, het herbergbezoek met het kegelen, het boogschieten en zo meer.

Daar vond het "ossenvieren" normaliter haar plaats om de bloemetjes eens buiten te zetten.

Maar door meer dan één geval samen te brengen en te bestuderen, te vergelijken, kunnen we een beter inzicht krijgen omtrent dit evenement en zijn evolutie.

Deze studie mag niet eindigen met een beschrijvende, ordenende en documentatieactiviteit, want dan missen we het beoogde doel: **de studie van een maatschappelijk verschijnsel.**

Alles hangt er natuurlijk van af hoe de vragenlijst is samengesteld. (zie poging tot model, zie verder).

Alhoewel wij de betekenis en de sfeer nog niet kunnen vatten over het vele voorkomen van het fenomeen "ossenvieren" in deze bepaalde streek uit Limburg hebben we hoger de tabel en de grafiek laten volgen voor het jaar 1998-1999-2000-2001 teneinde een overzicht te krijgen over het veelvuldig voorkomen van dit gebeuren. (met zijn communicatie – evoluties.

Vermits Meertens meent dat de landelijke bevolking beschouwd wordt als de meest traditionele sociale groep binnen de bevolking (zie Volkscultuur, p. 51), theorie die schijnt te evolueren na Baussinger.

In een poging de maatschappelijke herkomst van de "gevierde ossen" te ontdekken, hebben wij deze poging moeten staken bij gemis aan nauwkeurige gegevens.

Het moest ervan komen!

Op 3/3/2000 verscheen in het H.B.v.L. "Jan is Os" met voor de eerste maal een opvraagwebsite:

<http://hallo.to/Janisos>.

Opggevraagd door mijn medewerker K. Baeten, kreeg hij volgende melding:

Enkel de familienaam Engelen en de geboorteplaats "in het hoge noorden van Limburg" worden bekend.

Inmiddels wordt de website een geëerd informatiemiddel. Maar nietszeggend tegenover het reële interview!

Wij kunnen ons niet ontdoen van een gevoel dat er echt onbehagen rijst bij de dertigjarige indien hij niet in het ossenboek wordt ingeschreven.

Het is een teken aan de wand van niet-waardering en de ontkenning deel uit te maken van de levende gemeenschap van een dorp. Ook dat kan een reden zijn dat de os heimelijk aanstoot geeft opdat hij toch zou worden gevierd met de hoop toch een partner te vinden.

Het is en blijft "**een rite de passage**" naar een andere fase van het leven. (Rasch). Met Michael Simon ga ik akkoord dat dit fenomeen geen bagatelle meer is maar een exponent van een dagcultuur.

Samenvattend kunnen we besluiten dat het gebruik iemand in het "ossenvieren" in te schrijven en te vieren het resultaat is van drie opmerkingen:

- 1. het vieren, drinken, feest vieren is de essentiële motivatie.*
- 2. de ondertoon kan niet ontkend, dat men een gelegenheid zoekt om aan een partner te geraken.*
- 3. Enig leedvermaak en spot lijkt de ondertoon van het dertig jaar worden en ongehuwd te zijn gebleven, wat wijst op een zekere discriminatie.*

Maar het geheel blijft een kenmerkende uiting van een element uit de volkskunde, dat niet mag verloren gaan!
Dus, a.u.b. vier de OS.

Is het vieren van dertigjarigen een "zinloos ritueel"?

Volgens **Axel Michaels**: in "Carina Caduff's Rituale Heute", (Reimer Verlag Berlin, 1999) zijn overgangsrituelen van geboorte, huwelijk en dood, niet zo maar zinloze rituelen.

Ze merken bijzondere tijdstippen in een levenscyclus die de bouwstenen vormen van een bestaan, de zogekende "rites de passage".

Daar waar "**van Gennep**" een verzamelaar was van gebeurtenissen, en "**Durkheim**" de bewuste persoon dieper onderzoekt, staan wij voor een synthese van een gebeurtenis van een persoon in deze tijd, bij dit onderzoek naar de essentie van het inschrijven in het "Ossenboek".

Rituelen zijn stilzwijgende overeenkomsten, die een maatschappij oplegt voor het goed functioneren. Zijn ze zonder beduiding?

In dit geval: het ontdekken, het samen bedisselen, uitvoeren, vieren en feesten, enz. als men ongehuwd en dertig jaar oud wordt die stoelt op twee motivaties:

-Een lid van een gemeenschap is dertig jaar; weg de jeugd, de onbezonnenheid, het laisser-aller. Hij vat het serieuze deel van zijn leven aan.

-Hij is ongehuwd: dus verstoort hij de normale gang van zaken, geen vrouw, geen gezin, geen kinderen en opvolging; dus een verloren loot in de maatschappij!

Dit gebeuren en gevoelen wordt onder de aandacht gebracht op een "ludieke" wijze, indachtig *-al lachend iemand zijn waarheid zeggen-*.

Deels een verwijt, deels een poging met de hoop toch nog een partner te vinden.

Dit uit zich in versieringen, plaatsen van een OS, meibomen, plakaten, enz.

Maar ook door bezoeken, puntdichten, toespraken, geschenken en drank (feesten)

Is het geheel worden de rituelen aangepast aan dit bijzonder feest.

We merken een "**oorzakelijk verband**"- een besluit van uitvoering (viering),-een formale reeks van handelingen (door ongehuwden) – en kenbare modale handelingen (Os) die leiden tot het bevestigen van een nieuwe identiteit van de dertigjarige volwassen (status).

Een zinloos ritueel, misschien, maar dan een met betekenis!

30 – Thomas
und seine vielen Frau'n,
konnte er leider nicht alle verdauen.
Drum leerte er ganz gerne ein Faß
und eroberte Sigrid mit seinem Baß.
Für die Windmühlen fährt er nach Rheine;
denn in Hohenholte gibt es leider keine.
Er konnte sich zur Heirat nicht entschließen,
so werden wir sein Versäumnis heut
fröhlich begießen.
Die Studies
Rathausstreppe OS, Sonntag, 23. 2., 11.30 Uhr

**Heute wird unser Ralf 30 Jahr,
das finden wir alle wunderbar.
Mit dem Heiraten hat's noch nicht geklappt,
drum ist für Dich Treppe fegen angesagt.
Um 19 Uhr am Rathaus wir uns treffen,
Du mußt auf der Treppe stehen,
Deine Freunde werden Dir beim Schufteln zusehen.
Jungfrauen, Jungfrauen kommt herbei
und küßt nach altem Brauch ihn frei.
Alles Gute und Salute DEINE LEUTE**

12. Nagekomen berichten en bevindingen.

P.S. 1-Ten slotte kunnen wij mededelen dat in de Zweedse kranten (Göteborgs Posten van 6 juni 1999) de dertigjarige en vijftigjarige met foto vermeld staan. Is dit een uitzondering?

twée foto's uit Zweden!

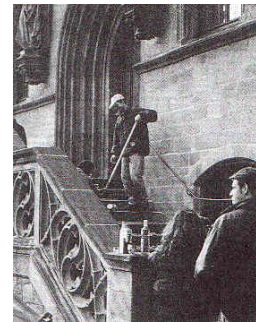
Het Limburgs Dagblad (nl) vermeldt nu ook de dertigjarigen en de vijftigjarigen. (nov.1999)

P.S.2. Wij suggereren aan de gemeentebesturen een register bij te houden van de osvieringen en eventueel het uittreden, dit voor latere onderzoeken.

P.S.3. De os en de ezel worden als mythologische dieren gebruikt bij ongehuwd blijven, maar ook bij huwelijk, ontrouw enz; "er wordt een ezel met opgeheven staart op de voorgevel geschilderd van gehuwden, die de huwelijksrouw niet te scrupuleus naleven. Vergezeld van getoeter met hoorns, slaan met stukken ijzer of ijzeren stooftuizen, gerammel van kettingen, zegt men dat Hoebert en Mina " **d'n ezel angedrieve is**".³¹ In Tongeren heet het " **den os rijden of voeren**".

P.S.4 Prof.dr.em. Paul Faure³² in "Het dagelijks leven op Kreta ten tijde van Koning Minos", Paris, 1973: steriliteit werd gezien als een vloek of het gevolg van een noodlot en vrouwen probeerden haar te bezweren door het drinken van water uit de grot van Karteros en de stenen buik van de godin aan te raken... p.136)

PS.5 Na een gesprek met Prof. dr. Leo Baumanns, INFAS Aachen, uitte deze het vermoeden dat de tractatie gevolg van het " **trappen vegen**" en het " **os**"vieren, een vorm van " **afkoop**" van een bepaalde ereschuld aan de maatschappij is. (18/3/2000)

Nota 1

Dr. Alois Döring van het "Landschaftsverband Rheinland uit Bonn, vernoemt als antwoord op ons verzoek, een uitgebreid antwoord van Michael Simon³³ onder de titel " **Moderne Brauchinnovation**" betreffende mannen en vrouwen die 30 jaren worden en ongehuwd zijn gebleven.

" *Bewuste 30 jarigen worden op een bestemde plaats uitgenodigd die ze te midden een schaar vrienden (soms verkleed) opwachten. Dan worden ze lichtjes bespot, uitgelachen, getreiterd, eventueel begeleid van muziek met een trekzak. Zij moeten dan als "boete", **trappen vegen**, tot zij zo laat mogelijk door "een kus van een van de meisjes" verlost worden - en het feest voortgezet wordt in een herberg met de nodige traktatie, "unter Zuspruch von reichlich Alkohol" gebruik.*

De aankondigingen in de kranten verschillen in wezen niet van onze eigen optekeningen.

Ze liegen er niet om en kunnen onze rijmelarijen trotseren.

De opmerking tot het werven van een vrouw of een man, ligt in de teksten besloten:

" *Ob blond, ob braun, Matthias liebt alle Frau'n*"

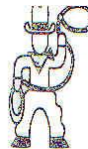
Uns Jûrgen wird heut 30 Jahr,

Ihn reizt immer noch die weibliche Gefahr.

Uns Jûrgen ist 'ne Kerl wie Hulle,

Und "baggert" wie'n Bulle.

(p.163.) Duits voorbeeld.

Er liebt die Kuh, er haßt das Schwein,
der Bauer **Hubi** soll heut **30** geworden sein.

Bisher lebte er immer in Saus und in Braus,
und fesch, mit roten Haaren, sieht er immer noch aus.

Viele Frauen liebt er in kürzester Zeit,
sie paßten in seinen Rahmen, und der war recht brsit.

Heute abend, um 19 Uhr, da geht es los,
er feßt in Altenberge, ooh wie famos.

Drum, Jungfrauen, kommt herbei aus nah und aus fern
und küßt unseren **Hubert**, denn das hat er gern.

Es gratuliert - „Die Clique“

Voor de meisjes worden soms huishoudelijke taken voorgeschreven die ze dan moeten vervullen buiten hun gewone dagtaak. Deze bijkomende taken worden maar vindingrijker samengesteld, tot ook zij van hun taak verlost worden door de kus van een jonge man.

Ook zijn er sporadisch meldingen dat ze hoger beschreven hoofddekkel soms opgezet kregen als ze dertig jaar worden. Op te merken valt dat dit "vegen" eerder een soort "**Rügebrauch**" is, een soort berisping of straf omdat zij ongehuwd zijn gebleven, het zich onttrekken aan het gronden van een familie!

Het vegen reminiseert naar het geslachtelijk verkeer tussen man en vrouw wat hier platvloers "het wippen" beduidt, wat door de christelijke inslag in Vlaanderen niet oorbaar is!
(zie Simon)

Teksten uit de XVIIde eeuw zijn in het Rheinland bekend:
"Kaum zu glauben, aber wahr, unser.... wird heute dreissig Jahr!"

Men denkt onwillekeurig aan de "Parijse Caterinettes" die een speciaal hoofddekkel droegen.
(Theo Broers, Voeren).

De socioloog Jean-Claude Kaufmann in zijn werk "La Femme seule et le Prince charmant", (Nathan 1999) ontdekt dat bij de Catharinettes de regel wet was: "**Attends, prends ton temps avant de te marier**". Hij heeft het over "le célibat intolérable", (p.14) en " Certaines professions vont même jusqu'à instituer le célibat". Les grand magasins interdisent à leurs vendeuses de se marier avant 30 ans (p.22) Hij noemt ze " frisettes" du XIXe siècle en verwijst naar het Amerikaans en Scandinavisch model. (p.28-29)

Maar hij besluit dat: "il survient le désir d'avoir un enfant. Après quelques années de liberté soubourée tambour battant avec les copines, tout à coup on se rend compte que le temps devient court pour se décider. Alors , affirme t' il, ça travaille très fort dans la tête, car au-delà des apparences, on continue de rêver a l' amour, à la famille , à l' enfant". (p. 164))

Hun gebed is: "**Mon Dieu, faites que je ne finisse pas vieille fille.**" (p.47).

Deze tabel over de toestand in Europa tussen 1950 en 1994 begeleid onze opzoekingen over dezelfde periode betreffende het fenomeen "Ossenboek"
Het toont de alleenstaanden in diverse landen in Europa.
Ref: Kaufmann, "La femme seule..." Nathan 1999; p.181.

Tableau 1
Pourcentage des ménages d'une personne sur l'ensemble des ménages.

	vers 1950	vers 1960	vers 1970	vers 1980	1990/91	1993/94
Belgique	16 %	17 %	19 %	23 %	28 %	28 %
Danemark	14 %	20 %	21 %	29 %	34 %	45 %
RFA	12/19 %	21 %	25 %	31 %	34 %	34 %
Espagne			8 %	10 %	13 %	13 %
France	19 %	20 %	22 %	24 %	27 %	28 %
Irlande	10 %	13 %	14 %	17 %	20 %	22 %
Italie	10 %	11 %	13 %	18 %	21 %	22 %
Luxembourg	9 %	12 %	16 %	21 %	26 %	26 %
Pays-Bas	9 %	12 %	17 %	22 %	30 %	32 %
Portugal	8 %	11 %	10 %	13 %	14 %	14 %
Roy-Uni	11 %	15 %	18 %	22 %	26 %	28 %
Grèce	9 %	10 %	11 %	15 %	16 %	19 %

Le tableau a été reconstitué en utilisant différentes sources : Bureau 1999, 1998

Stefaan Top, verwijst ons naar een studie in het Duits geschreven door Helga Stein, waarin op dit gebruik wordt verwezen en dat typeert door "**het trappen vegen**" door de feesteling.

Nota 2.

De communicatie-evolutie is ook waar te nemen in het jaar 2000.

Daar waar de overige jaren zelden een adres of een telefoonnummer werden opgegeven, verschijnen nu meer en meer telefoonnummers, gsm-nummers en website-adressen.

Voor de maand **maart/2000**, noteerden we 2 website adressen, 2 gsm -nummes, en 3 telefoonnummers.

En dit op de eerste honderden vermeldingen voor 2000.

Dit wijst op een evolutie in de berichtgeving, maar voorspelt ook een vermeerdering van vieren van dit feest. Of het gebruik even intens zal worden gevierd roept vraagtekens op en zal de verdere bestudering uitmaken..

Nota 3.

De videofilm van het vieren van Rik Vliegen uit Opglabbeek in de Kimpenstraat op 9 april 1983, gaf aanleiding tot volgend verslag:

We moeten onderscheid maken tussen de rol van de jonge mannen en de meisjes van het uitvoerend feestcomité.

De jongens, meestal caféstamgasten zoon van Marthie, Ludo Cardinaels, Aerden, Roger Damiaans, Cel Cuppens en Roger... "den kliek van den Ouwen tijd" ..

Zij gingen met een vrachtwagen met een dertigtal uit "de oude Tijd" en konden we herkennen als : Pol Geurts, Ludo Beckers, Chelke Schreurs, meester Vandeurzen, Jef Vandeurzen, Toon Tomassen, Jean Bomans, de bomen kappen, en vervoerden ze tot op de koer van de café "Den ouden Tijd". Daar werden de stammen ontschorst. Ook de OS werd uit zijn bergplaats gehaald bij middel van 5 sterke knapen en op een rolwagentje geplaatst om te transporteren naar de feestweide. Dit alles ging gezwind en lustig onder het drinken van pintjes en het verorberen van boterhammen onder het moto "Wie werkt moet ook eten!" Hieraan namen zeker een dertigtal jongens en vrienden deel.

De meisjes en vrouwen daarentegen, draaiden en vlochten papieren rozen in alle kleuren en voorzag hen van een ijzerendraadje voor de ophanging. Ze zorgden verder voor de nodige opschriften (5) die op platen werden opgehangen. Terwijl de jongens een zegeboog opbouwden en richtten, versierden de meisjes deze met gekleurde bloemen "Rik is Os". Drank en eetverzorging waren ook hun deel.

Op een gegeven ogenblik vertrok een stoet naar het woonhuis van de gevierde met diverse wagens, de rolwagen met de os en de vrachtwagen en dit onder klokkengelui. Terwijl de jongens de gaten groeven voor de bomen, werden de bomen versierd, de zegeboog opgesteld, de wandplaten opgehangen samen met rijkelijk gebruiken van dranken en "haver". En dan kon het feest beginnen (naar videofilm)..

Na-onderzoek op 1/4/2000 van het os-vieren van Caelen Jos te As. (vergelijk met "Omschrijving" p. 3-4)

Onder leiding van Cardinaels Benoît uit Dorne, hebben vier vrienden van de jarige (zij waren allen reeds gehuwd), het plan opgevat een verrassingsfeest op te bouwen voor Caelen Jos, "os", nu wonende in As, maar afkomstig van Opglabbeek zoals zijn vrienden.

Maar Jos had reeds meermalen de wens uitgedrukt zijn vrienden te trakteren ter gelegenheid van zijn dertig jaren.

Toch organiseerden ze dit feest als een verrassing voor Jos.

De betonnen os werd gehuurd bij Peter Ferson (tel. 864761)? De prijs wilde men niet mededelen uit angst voor de belastingontvanger!

Een versierde den werd geplaatst en het huis met gekleurde slingers versierd.

Donderdag nacht (24/3/2000) werd de os in alle stilte met vijf man ter plaatse gebracht en uitgerust met twee strobalen. .

Vrijdag morgen ontdekte Jos dit sprekend dier aan zijn voordeur.

De bende had in Hasselt 25 à30 plakkaten laten drukken van een foto, lichtjes bijgewerkt met horens.

Deze werden op strategische plaatsen in het dorp op paaltjes genageld.

Op de volgende traktatie waren ongeveer 80 personen aanwezig.

Er werden 3 grote tonnen bier afgedronken (van elk 220 pinten) Geschenken waren o.a. een video-toestel, een barbecue-vuur voor in openlucht, een krat van 12 biersoorten, flessen wijn, een bierglas van de Simsons, en vele felicitaties, enz.

De financiële zijde was een nul-operatie vermits de inrichters "met de hoed rondgingen" ter compensatie van de tonnen bier die door Jos betaald werden.

(2 foto's genomen)

Voorbeeld in As 2000

Als slotbemerking : al deze personen waren afkomstig uit Oplabbeek, waar dit gebruik fel wordt onderhouden. (1/4/2000)

Waarom het geslacht van deze os een rode kleur kreeg, vergt voorlichting aan de vierders.

Op 13/10/2000 hebben we misschien de laatste OS opgetekend voor dit laatste jaar van het millennium en wel te

Frank is "OS"

Elen. De gevierde Frank Bohnen, geboren op 13/10/1970 werd door zijn vrienden van zijn stamcafé gevierd. Er werd een betonnen os voor de voordeur geplaatst, gehuurd in Opoeteren. In het Koetshuis van het Kasteel de Villenfagne te Leut werd hij door een zestigtal vrienden deze avond gevierd. Geschenken werden hem overhandigd in vorm van kledingsbonnen, een merkwaardige pen, een schilderij met briefjes van duizend gesierd, veel drank en hij werd getooid met een ossenmuts en mocht uit een ossenbeker drinken. De schunnige teksten werden door hem en zijn ouders begripsvol niet meegedeeld. Origineel was de "bording card" als uitnodiging.(hij werkte op Sabena)

Nota 4.

Na deze opzoekingen, kunnen wij met een gerust geweten volgend voorstellen voor de vrouwelijke elementen die in het ossenboek worden ingeschreven en een komaf wil maken met de moeilijke naamskeuze.

Om de twiststrijd over de **vrouwelijke os** een delicate oplossing te geven, stellen we voor terug te grijpen in de historische gegeven in de literatuur.

Zo lazen we in **Frère, deel 3, Limburgse Volkskunde, p. 36**, de term van " **Sint Anschrpraay**", dat voorkomt in een gedicht door Joannis-Guillelmus Lousberg (1717-1784) lid van de Rederijderskamer "De Witte Roos".

Liedeken.

*Ik was een dochter jong van jaren,
Heel genegen om te paren,
door het minnen, dom van sinnen,
ik was een hupse meyt, zoo men seyt.*

*Ik heb wel XXI vreyers gehad,
Want ik was de bloem toch van de stad,
Maer ik ben ze kwijt, og wat droefheit,
Ik was te trotsche meyt, in dien tijd*

*Den eersten dat was een bienhouwer,
En den tweede eene brouwer,
En twee kuypers, groote suypers,
Stonden mij niet aen, 'k liet ze gaen.*

*Den vijfde was een timmerman,
Den sesden schoenen maken kan,
Den sevenste vent sijn stiel wel kent,
Een schilder heel exelent, partenent*

*Den agste die kan sloten maken,
Syn vuyl kleet en zwarte kaken,
Deden grouwen voor te trouwen,
Want ik was veel te wit, voor een smit.*

*Den negenste die was metselaer,
Die en werkte maer een half jaer,
Den tiende dat was een braaf man,
Die alle kleederen maken kan, hij hiet Jan.*

*Den elfde die trok veel uyt jagen,
Den twelfde die kost planken sagen,
Den dertiende die mij minde,
Riep met mostaert, onvervaerd.*

*Den sestiende vosse mosselen op de straat,
(onleesbaar)
den vijftiende riep op op,
als hij de schouwe vagen gaet, vroeg en laet.*

*Den sestiende had kromme bienen,
Den seventiende had rotte tienen,
Den agtiende met een leepend oog, nooit niet droog,
(ontbreekt)*

*Den negendiende was gebult,
Den twintigste ha syn gat vol schuld
Zoo van kor tot keur sonder faveur
Ik jogsche alle van mijn deur, met getreur.*

*Den een-en-twintigste was een koreur;
Fraay, galant gelijk een pareur,
Hij kost springen, dansen, singen,
Hij speelde de viool, in de school.*

*Hij 't meeste is mijn gracie staet,
Maer op 't laetste wiet hij soldaat,
Hij nam syn afscheyd voor alle tijd,
Nu ben ik al mijn vreyers kwijt, tot mijn spijt.*

*Kwam er nu van twintig eenen,
Pierre of Klaes met kromme beenen,
Den bienhouwer of den brouwer,
Den kuyper of den smit, swart of wit,*

**Ik sou trouwen al was het met den bult,
En al hadde hij nog sijn gat vol schuld,
Maer hoe ik keer of hoe ik waay,
Ik moet in St-Anschapray,
is dat niet fraay!**

Nota door Jules Frère.

Woordelijk overgeschreven van een vergeeld blaadje papier, dat verdoken zat in een katern van notaris Joannes-Guillelmus LOUSBERG, thans in ons bezit (1716-1784)

Heeft onze Tongenaar zich in zijn jeugd aan dit "liedken" bezondigd ?

Best mogelijk! In 1739 immers werd hij als erelid opgenomen in de Rederijkerskamer "De Witte lelie" en in 1749 was hij er "meester" of sekretaris van. "Register of Memorieboek der HH.Rhetorijken der oude, edele vermaerde stadt Tongeren", bewaard op 't stadsarchief (HS.C) is door hem geschreven.

Nr 14, als laatste vers van "Een Liedeken", besluit:

**Ik zou trouwen al was het met een bult,
En al hadde hij nog zijn gat vol schuld,**

**Maar hoe ik keer of hoe ik waay,
Ik moet in St-Anschrapray,
Is dat niet fraay!**

Frère besluit dat dit lied door hem letterlijk gekopieerd werd van het originele stuk.

In **Stoett, dr. F.A., Nederlandsche Spreekwoorden , Spreekwijzen, Uitdrukking en Gezegden, Zutphen, 1943**, p.35, nr; 86, noemt deze auteur " **in St.-Anna's schapraai** (etenkast) zitten, een oude jonge juffrouw die weinig kans heeft op te trouwen en kinderen krijgen. In vergelijking met Sint-Anna, die na twintig jaar , onvruchtbaar te zijn geweest, eerst op gevorderde ouderdom hare dochter baarde; elders haalt hij aan dat deze meisjes in Brabant zeggen dat ze in het **St-Anna's kapelletjes- of op het bankje zitten**.

De Bo in zijn West-Vlaams Idioticon haalt dit niet aan maar wel :

op p. D.II/523 geeft hij de benaming "kwene, kween, varre-koë, (gans onvruchtbaar) (1079) en in deel III/1733 de uitdrukking " van den os op den ezel springen". "Van het kastje naar de muur lopen".

Prof. Top signaleert me dat ook in de "van Dale" deze betekenis werd opgenomen. (11/5/2000)

We suggereren dat voor meisjes een meiboom wordt geplant, waaraan een kastje is bevestigd en eronder volgend vers wordt bevestigd:

**Och vrienden,
laat me niet in 't Sint-Annaschapraai zitten,
Ik word een parel voor die mij vindt,
Ik zal zeker niet blijven vitten,
Voor hem die wordt mijn vriend.**

Wedden dat we veel variaties en reacties zullen lezen!

Gezien de tijdsgeest, is de uitdrukking , wat herkomst en betekenis , misschien wat te katholiek om ermee met succes te experimenteren, maar je weet nooit, aldus Prof. S .Top.

Van Roger Pinon, een Waals volkskundige, ontdekten wij een omstandig artikel dat handelde over "Coiffer sainte Catherine" en " être dans l'armoire sainte Anne".

In de Waalse volkskunde lijken beide begrippen met elkaar verbonden. Dit geldt een Waalse uitdrukking voor een ongehuwde jonge dochter van 30 jaren; "elle est condamnée à rester célibataire".

"Tomber dans le mal de sainte Catherine" (1930) of " aller traîner l'brouette in paradis" (Mons, 1834), "coiffer guenette ou sainte Catherine" of andere gezegden noteerde Pinon over heel het Waals gebied met de invloeden uit Frans-Vlaanderen, de Dietse streek en de Duitse invloeden;

Zo haalt hij een wegens onkiesheid onvertaalbaar gedicht aan waarbij gezinspeeld wordt om de geslachtsdelen van een ongehuwde vrouw:

***"De quoy serviroient vos aumoyres,
se ne vouliez bouter dedans?
Doibt mon beau corps pourrir en vers,
Sans voir ce que faisoit mère?
Vienne , fust-il moyne eou convers,
Jeluy presteray mon aumoyre!"***

Wij kunnen hier niet alle spreekwoorden in de diverse Waalse dialecten aanhalen.

Maar wel ontbreken alle gegevens over de inhoud van deze gebruiken.

Zonder te wijzen op de pejoratieve zinspeling, ook de gebruiken rond het hoofddekseel en de naalden, (aard van doopmuts met kantboorden) vinden we een overeenkomst tussen het inschrijven in het Ossenboek en " coiffer sainte Catherine". (dank aan dr. Marc Jacobs van het V.V.C.)

Zij spelen op het ongehuwd zijn met een stille wens en hoop op een partner.

Nagekomen bevindingen:

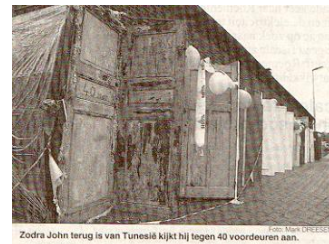
In Opglabbeek Louwel duidde Karel Baeten mij een specialiteit aan: nl. een autowrak met de kleuren van een koe opgeschilderd en een autoplaat: (zie hoger)

Tevens in Louwel konden we een foto bemachtigen van het dertigjarig vieren van Achten in het ossenboek. A.Roeck en J. Theuwissen menen: Het is niet prettig in het Sint-Annaschapraai te moeten zitten (p.14) d.w.z. ongehuwd blijven onder het patroonschap van de H. Anna en op beevaart gaan, en haalt het volgende vers aan:

***Naar Sint- Anneken,
Gaaf men voor een manneken!***

Nieuwe voordeur!

Wie 40 jaar wordt, krijgt een nieuwe voordeur, zegt de volksmond. Vandaar dit gebruik dat bewezen wordt door deze foto (B;v.L; 26/3/01).

Nota 5.

Dank zij de hulp van lic. Hilde Schoefs, ontvingen wij een reeks Home Page: Raf is Os!

3 pagina's met een pagina over de traditie van de Os, een foto, een karakterbeschrijving van de gevierde en een verdrietig verwijs: Raf is Os, 30 jaar en vrijgezel.

2. TONY IS OS, met de verzuchting: Is er werkelijk geen hoop meer? -Zal Tony ooit de geschikte vrouw vinden? Of misschien....Een beschrijving wat een os is, een blad beschrijving wat gevolgen het <Os> zijn, zijn naam en adres.

3. Martijn is dertig jaar. felicitatie en foto met feesthoed.

4. Roger is Os, met foto met zware metalen horens, een voorbeeld van website om te feliciteren

5. Een email van 7 pagina's met beschouwingen om het redden van Michel die in november Os wordt, indien geïnteresseerde dames n klik dan hier, Be my Valentine, vermoedelijk adres in Kortesseem uitgaande van Janssen Danny, met een bijzondere bijdrage "Wat is een OS?".

6. Hetty, 30 jaar !!! Gefeliciteerd !!!, een blad.

7. Dirk is Os, - website. zonder verder commentaar.

8. Een gedicht langs Belgacom uit Potveteres Trek (1909) van Jacob Daniël du Toit (1877-1953) genaamd "Die OS". (in Transvaals)

9. Vermelding van het viere van een dertigjarige in Voeren Sint -Niklaas genoemd zoals hoger opgegeven met de vermelding van een artikel over een Sint -Niklaas tentoonstelling in Sint -Truiden waarin dit gebruik speciaal is aangehaald. (H.B.v. Limburg, 25/11/99, p. 34)

10. Een blad met "Erwin, millennium -OS. steeds bereikbaar voor gratis sex (!) zonder verdere aanduiding.

13. Voorstel vragenlijst "Ossenboek"

Wij geven hier een voorstel tot vragenlijst voor de veldwerker; we laten hem de vrijheid andere vragen te stellen om tot een goed resultaat te komen. Wij drukken erg op de goede samenwerking van ondervrager en ondervraagde.

Ook het gevraagde verhaal is facultatief maar zal veel bijbrengen tot het situeren van dit volkse element.

I. Persoonlijke gegevens over de ondervrager.

Naam:
Adres:
Plaats:
Geboortedatum:
Studies:
Beroep: Op pensioenstelling:
Activiteit:
Hobby:
Gehuwd:
Met kinderen: ouderdom

2. Onderzoeksstreek en zegspersoon.

Is u het fenomeen van inschrijven in het Ossenboek bekend:

Plaats waar onderzocht werd:

Zijn er in de omstreken nog vieringen geweest: waar:

Naam en adres van gevierde:

Geboorteplaats en datum:

Studies:

Beroep:

Gezinstoestand:

Werkkring:

Sociale betrokkenheid met omgeving:

Hoe ben je attent gemaakt op deze viering:

Datum van het gebeurde:

Hebt u soms iets gehoord van hetzelfde feest of gebruik in het buitenland?

3. Organisatie.

Wie neemt het initiatief van zulke viering:

Waar is dit gebeurd?:

In dit specifiek geval, door wie?

Samenstelling comité: Leden:

Namen, beroep, ouderdom, welke relatie:

Waar gaat de eerste vergadering door?:

Waarom werd dit café- huis gekozen:

Worden ook vrouwen uitgenodigd?:

Welke taken worden verdeeld

Aan wie?: (zie hoofdstuk 5. Taakverdeling.)

Geef naam en taak in dit geval:

Wie roept samen:

Op welke manier: brief: telefoon: persoonlijk verzoek:

Per brief of mondeling:

Worden andere culturele verenigingen verwittigd:

Wordt de plaatselijke heemkring uitgenodigd:

4. Motivatie.

Waarom wordt dit feest gevierd?:

Is het enkel om het feit te vieren:

Om gezelligheid:

Om te drinken:

Om met soortgenoten contact te krijgen:

Om met meisjes contacten te leggen:

Zijn er gelijkaardige feesten gekend in de omtrek:

Zijn er soms wijzigingen vastgesteld op de traditionele viering tegenover vroegere feesten:

Vergelijk de programma's met vorige vieringen:

Is er soms een religieuze activiteit of aandacht, gebed:

5. Taakverdeling:

Wie haalt de den of berk ?

Wie siert de bomen ,

Wie siert de omgeving van het huis:

Wie neemt op zich de boom te bezorgen:

Wie gaat er mee de boom kappen:

Waar mag u deze boom kappen:

Toelating gevraagd aan:

Wie regelt het vervoer: vrachtwagen: boomkar met paard:

Wie plant de boom:

Hoeveel deelnemers waren aanwezig bij het grof werk?

Wie zorgt voor de versieringen:

Wie zorgt voor de plakaten:

Wie zoekt de teksten voor de plakaten:

Wie zorgt voor het aanbrengen van opschriften:

Zijn er zegebogen of figuren opgesteld: (os) (pop) (ander)

Wie zorgt voor het materiaal:

Waar kan je een os vinden, huren, halen:

(Adressen en prijs, duur?)

Waarom werd deze herberg gekozen voor de traktatie:

Wie gelast zich met de onderhandelingen:

Gelast zich iemand met feestballons:

6. Hoe verzorgt men de ruchtbaarheid:

de krijgt de opdracht de pers te verwittigen:

het maken van aanplakbrieven:

plakken van deze plakbrieven:

ruchtbaarheid van mond tot mond:

uitnodigingskaarten:

radio of tv:

Wie gelast zich van foto en aankondiging in krant?

7. Financiële zaken.

Wordt er een max. budget of begroting opgesteld:

Worden er steunkaarten verkocht:

Was er een fonds opgericht: Rekening op bank: thesaurier:

Komt de gemeente tussen:

Geeft iedereen een bijdrage:

Welk deel betaalt de gevierde:

Hoe wordt het materiaal betaald:

Hoe regelt men het met de herberg: aantal tonnen: andere dranken:

Wordt gezorgd voor de muziek:

Of gewoon muziek door een diskjockey:

Voorziet men een dansavond:

8. Uitvoering.

Welke dag werd gekozen:

Wie zorgt voor de juiste afloop van de plechtigheid:

Wie zorgt voor het planten van de plakaten:

Van de os:

Van de boom:

Wie zorgt voor de bevlagging:

Wie is de optochtleader:

Wordt de fanfare uitgenodigd:

Is er andere muziekbegeleiding:

9. Huis van de gevierde.

Wie neemt de leiding aan het woonhuis:

Is er een toespraak en door wie:

Wie stelt deze toespraak op:

Wie biedt bloemen en geschenken aan:

Wat voor geschenken: (specificeren)

Antwoord van de gevierde:

Uitnodiging voor een traktatie en waar:

Stoet naar het lokaal:

Vraagt men de fanfare:

Wordt speciale klederdracht voorzien:

10. Het feest.

Wat wordt er geschonken:

Voor mannen:

Voor vrouwen:

Zijn er een versnapering voorzien:

Door wie samengesteld en gemaakt:

Zijn er ook kinderen uitgenodigd:

Is er een toespraak:

Is er een antwoord:

Wordt er gedanst:

Zijn er soms liedjesteksten of gedichten verspreid:

Is er een verrassingsprogramma:

Tegen wanneer wordt het einde voorzien:

11. Na het feest.

Wie zorgt voor de afbraak van de versiering:

Wie brengt de os terug:

Wat gebeurt er met de boom en afval:

Financiële afrekening:

Verslag voor de plaatselijke krant of heemkring:

Werd er een videofilm gedraaid: foto's:

Wat gaat naar het archief:

Bewaart men aanplakbrieven:

Uitnodigingen:

Foto's:

Dia's:

Verslag in de krant:

Programma:

Wie bewaart de videofilm:

Wat bewaart de gevierde:

12. Naweeën. Welke?

Zijn er lichamelijke bezwaren na het feest,

Zijn de vroegere vierders uitgenodigd op het huwelijksfeest:

In geval dat de dertigjarige toch zou huwen, zijn er dan reacties of geplogenheden:

Algemene indruk:

Kan men bestatigen dat dit feest bijgedragen heeft aan een samenhangsgevoel:

Neen: Ja: matig: intensieve:

13. Verhaal.

Kan u een verslag maken van een zelf bijgewoonde viering?

Of iemand anders?

Kan een onderzoeker u helpen:

De auteur dankt voor al de hem toegezonden verslagen of berichten; S.Colson, Gh. Van de Boel, +F. van den Bruel, Ghislaine Van de Boel, e.a.

Met dank voor de technische begeleiding door Karel Baeten.

Eveneens voor de documentatie van Hilde Schoefs en Marc Jacobs.

M. Driessen.
Dorpsstraat 110 3665 AS.
tel: 089/657007.
madri@wol.be

Voorlopig einde onderzoek einde 2001.

Drukkerij Paeschen Oplabbeek

Samenvatting.

Dit is een getuigenis uit de XXste eeuw. Of deze geplogenheid in de XXIste eeuw zal voortduren is als nog twijfelachtig.

Nu reeds in de eerste helft van de XXIste eeuw, verwatert een "gemeend en beleefd" gebruik in een zichtbare viering, te zeer economisch en materialistisch doordrongen.

Is dit het lot van alle volksgebruiken ?

Statistische en cartografische optekeningen hebben voor- en nadelen en zijn samen een middel om geloofwaardigheid voor sociale- historische en geografische dimensies te staven .

(Dekker, Roodenburg en Rooijackers ,p.9) .

Kan dit fenomeen " Ossenboek" toegewezen worden aan een authentieke volkscultuur?

Wij kennen het antwoord nog niet!

En toch is het te danken aan hardnekkige "volkskundige veldwerkers" om sommige feiten op te merken, te noteren en de motivatie te ontdekken opdat de wetenschappers over materiaal zouden beschikken ter verdere ontleding.

Ik meende dat dit mijn bescheiden rol was!

M. Driessen.

14. Samenvattingen:

Alhoewel ongehuwd blijven om bepaalde sociologische en maatschappelijke redenen in recente jaren meer en meer in opgang is gekomen, heeft ook de registratie in het "Ossenboek" - het in de verf zetten van het bereiken van de leeftijd van dertig jaar terwijl men nog steeds ongehuwd is - eveneens aan populariteit gewonnen. Terwijl dergelijke praktijken weinig ingang gevonden hebben in stedelijke milieus, worden ze in bepaalde landelijke gewesten erg bedreven. Zo plaatst men een Os in de tuin, worden er plakaten en versieringen gehangen, feest gevierd en een drinkgelag gehouden, gebruiken die in dit werk ontleed worden. Er wordt tevens aandacht besteed aan de diepere maatschappelijke betekenis en het stille verlangen om uiteindelijk toch een partner te vinden, om, in de woorden van J.C. Kaufmann, een eind te maken aan dit 'célibat intolérable', temeer

omdat er een zekere discriminatie heerst wat deze overgangsfase in het leven van een ongehuwde betreft.

Although remaining a bachelor has become more acceptable in recent years because of several social and sociological reasons, the recording in the 'Book of Oxen' has likewise become quite popular. This celebration of a thirtieth anniversary while still unmarried is not common in urban regions but quite a feast in certain countryside villages. The placing of an Ox in the front garden, hanging of garlands and caricatures, general feasting and drinking are analyzed in this work. Some attention is also given to the deeper societal significance of the custom and the discrete desire of still finding a partner and to end this 'célibat intolérable' in the words of J.P. Kaufmann, especially since some kind of discrimination still exists where this transitional phase in the life of a bachelor is concerned.
J.M.D. Leuven.

Bien qu'être célibataire soit devenu plus acceptable récemment en raison de certaines conditions sociologiques et sociales, être inscrit dans le 'Livre des Bœufs' est également devenu populaire. Cette célébration du trentième anniversaire des célibataires n'est guère pratiquée dans les centres urbains mais assez fréquente à la campagne. Cet ouvrage décrit le placement d'un bœuf dans le jardin, la suspension de guirlandes et de caricatures, la fête et le boire qui y sont associés. On prête également attention à la signification sociale plus profonde de cette coutume et au désir secret de trouver encore malgré tout un partenaire, pour mettre fin à ce 'célibat intolérable', selon les mots de J.P. Kaufmann, d'autant que cette phase transitionnelle dans la vie d'un célibataire est encore empreinte d'une certaine dépréciation.
Fl. G. Paris.

Obschon aufgrund sozialer und gesellschaftlicher Gründe das Jungesellendasein in den letzten Jahren mehr und mehr akzeptiert wird, ist die Aufnahme ins "Buch der Ochsen" beliebt geworden.
Diese Festivitäten des Ledigen zu seinem dreißigsten Geburtstag spielen in Gegensatz zum Städtischen Umfeld auf den Land noch eine herausragende Rolle. So wird ein Ochse in den Garten gestellt; Girlanden und Plakate zum Schmuck auf gehangen; getrunken und gefeiert. All dies wird in seiner Arbeit analysiert.
Nach J.C.Kaufmann begründet sich in diesem Brauchtum der Wunsch der Gesellschaft, dem „célibat intolérable" ein Ende zu setzen und den Ledigen in eine Partnerschaft zu überführen. Nur die Beziehung schützt ihn vor der noch immer existierenden Diskriminierung im Jungesellen dasein.
J.Br. B.R.D.

Ik dank de dames en heren die welwillend in de verschillende talen een samenvatting maakten.

m.driessen.

nieuwjaar 2002.